Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...тэмнай 1921 оной ...брины 21-hээ гарана | № 97 (13892) | 1975 оной апрелиин 25, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

...СС-эй ОБКОМДО, БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ, ОБЛПРОФСОВЕДТЭ БОЛОН ВЛКСМ-эй ОБКОМДО

...ЭНЭ ЖЭЛЭЙ НЭГЭДЭХИ КВАРТАЛАЙ ТУРШАДА МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ЕХЭЭР АБАХА, ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТАЛААР АЙМАГУУДАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

...ал ажалhaa абтадаг эдеэ хоолой ...нүүдые ехээр үйлэдбэрилхын, гүрэн...гээр худалдахын түлөө 1975 ... нэгэдэхи кварталай туршада айма... дунда дэлгэрhэн социалис мүры... дүн хаража үзөөд, КПСС-эй об... бюро, Буряадай АССР-эй Ми...нүүдэй Совет, облпрофсовет бо... ВЛКСМ-эй обком тусхай тогтоол ...н абаа.

...ОРИИН АЙМАГТА КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй, ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг, 1500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан барюулагдаха болобо. Аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 137 процент, hү—102 процент дүүргэжэ, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, мяха худалдалгые 11 процентээр, hү — 4 процентээр дээшэлүүлжэ, эбэртэ бодо мал, хонидойнгоо тоо олошоруулаа.

ХУРАМХААНАЙ АЙМАГТА 1000 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шан барюулагдахань. Эндэхи ажахынууд гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 113 процент, hү—113 процент дүүргэжэ, мяха худалдалгаяа 8 процентээр, hү—12 процентээр ехэ болгоод, хонин hүрэгэйнгөө тоо толгойе олошоруулаа.

БЭШҮҮРЭЙ АЙМАГТА 700 түхэригэй гурбадахи мүнгэн шан барюулагдаха болоо. Аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 110 процент, hү—104 процент, үндэгэ 128 процент дүүргэжэ, гүрэндэ мяха худалдалгые 8 процентээр, hү — 2 процентээр дээшэлүүлээд, эбэртэ бодо мал, хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулаа.

Мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха талаар Баргажанай, Зэдын, Захааминай болон Кабанскын аймагуудай ажахынууд hайнаар хүдэлөө гэжэ тэмдэглэгдэѳ.



РЕСПУБЛИКЫН БҮХЫ МАЛШАДТА ЯРУУНЫН СОВХОЗОЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ХАНДАҺАН

ХАНДАЛГА

Хүндэтэ нүхэд!

Адууhа малые зунай бэлшээридэ гаргаха зохид саг ерэжэ байна. Малые бэлшээн таргалуулха, үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлхэ зохид үе сагые малшадай hайнаар хэрэглэжэ шадаа hаа, түгэсхэхы жэлэй, бүхы табан жэлэй гүрэнэй түсэбые болон абаhан ехэ социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга олгогдохо байhаниинь элитэ.

Партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаhан Хандалга бэшэг, партиин XXV съезд зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1975 он) Пленумэй шиндхэбэринүүд манай совхозой ажалшадай эдэбхи хэшээлые дэбжээhэн байна. Германиин фашистнуудые совет арадай илаhан Агууехэ Илалтын 30 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй, нютагай Соведүүдэй hунгалтануудые ажалай шэнэ амжалтануудаар тэмдэглэхэ гэжэ хүн бүхэн ажалладаг газартаа, бүхы коллективээрээ оролдожо байна.

Энэ жэлэй түрүүшын кварталда аймагай ажахынуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ совхозоймнай коллектив hайн үрэ дүнгүүдые туйлажа гараа. Үбэлжэлгын хэды бэрхэшээлтэй байбашье, 1975 оной нэгэдэхи кварталай түсэбтэ даабаринууд гүрэндэ мяха тушаалгаар 117 процент, hүөөр — 100 процент дүүргэгдэѳ.

Зарим коллективүүд, олохон малшад бүри ехэ амжалтануудые туйлаа. Жэшээнь, нүхэд Мухарханов болон Смирновой хүтэлбэрилдэг hаалиин гүүртэнүүдэй коллективүүд гурбан hарада үнеэн бүриhөө 635—526 килограмм hү haahан байна. Манай түрүү hаалишад З. П. Низамаева, Х. Г. Эрдынеева үнеэн бүриhөө 785—937 килограмм hү haaжа шадаа.

Ахалагша хонишод М. А. Климов, Ц. Д. Бадмаев, Ц. Ш. Ринчинов, Ц. Р. Гармаев гэгшэдэй даадаг хонишодой бригаданууд 100 эхэ хонин бүриhөө 90—98 хурьга абаад, hайнаар түлжүүлжэ байнхай.

Үнгэрhэн жэлнүүдэй дүй дүршэл дээрэhээ харахада, зундаа малаа hайнаар бэлшээн таргалуулбал, мяха, hү ехээр абаха зорилго шиидхэгдэхэ гэжэ мэдэгдэнэ.

Мүнөө үедэ бидэнэр малаа зунай бэлшээридэ саг соонь, hайн бэлэдхэлтэйгээр гаргаха гэжэ оролдожо байнабди.

Совхоздомнай бэлшээн таргалуулагдаха 2.160 үхэр илгагдажа, 11 гүүртэ эмхидхэгдэѳ. Бэлшээн таргалуулагдаха гүүртэнүүдэй мал адуулагшад зунай бэлшээриин 100 үдэртэ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые центнерhээ багэ бэшээр нэмээхын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидэѳ. Бүхыдөө зунай бэлшээриин үедэ үхэрнүүдэй шэгнүүр 1.800 центнерээр нэмээгдэхэ хараатай. Тиигэжэ совхознай 300 эрэ хашарагые тус бүриин дунда зэргээр 400 килограммhaa бага бэшэ, 300 үхэрые 350 килограммhaa доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааха арга олохо юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ бэлшээн таргалуулагдаха гүүртэнүүдэй холын бэлшээридэ гаргаха газар тодорхойлогдожо, эндэхи зуhалангуудта малшадай байха зургаан шэнэ гэр апрель hарын дүүрэтэр баригдаха, зуhалангуудай хуушан гэр, малай hараблануу бүхыдөө заhабарилагдаха байна.

Бэлшээн таргалуулагдаха малаа бүхыдэнь майн 6-haa оройтуулангүй зунайнь бэлшээридэ гаргахабди.

Малаа hайнаар таргалуулхын тула түрүүшын үдэрhөө уhалуури hайнаар эмхидхэжэ, малаа үдэр hүнигүй бэлшээхэбди.

Зунай бэлшээридэ гаргахынгаа урда тээ бүхы гүүртэнүүдтэ ветеринарно-hэргылэмжын бүхы хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ. Зундаа холын бэлшээринүүдтэ малые hоно хэдэгэнээнhээ абархын тула тэдэнние эмээр сүршэхэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдохо юм. Энэ хүдэлмэрые түсгаар табигдаhан ветеринарна хүдэлмэрилэгшэ хэхэ байна. Зунай байрануудта хүсэд хүрэхөөр тэжээлэй дабhаг абаашагдаа.

Байгша ондо совхоздомнай түрүүшынхеэ 2 мянган хонин зундаа шаhан таргалуулагдажа, тэдэнние гүрэндэ 40 килограммhaa доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр тушааха байнабди. Эдэ бүгэдэ гүрэндэ мяха тушааха табан жэлэй түсэбые гурбадахи кварталда сүм дүүргэжэ, жэлэй эсэс болотор табан жэлэй түсэбhөө үлүү 1.400 центнер мяхан худалдагдаха юм.

Совхозой hү hаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд зундаа (июнь—сентябрь hарануудта) үнеэн бүриhөө 1000 килограмм hү haaxa уялга абанхай. Зундаа hаалиин малые нэмэжэ эдеэлүүлхэ ороохо тариянай холисо ногоон конвейертэ таригдаха байна. Тиигэжэ августын хахадhaa бэлшээхын хажуугаар үнеэдтээ ногоо сабшажа эдеэлүүлхэбди. Мүн үнеэдые hайнаар уhалха, үдэр hүнигүй бэлшээхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдана.

Зундаа haaгдаhан hү hэбэлэн хүргэхэ оньhожоруулагдамал тусхай цех совхоздомнай хүдэлхэ юм. Иишэ бүхы гүүртэнүүдhээ hүн асарагдаха байна. Энэ шэнэ цехтэ hү сэбэрлэхэ, тэрэнние hэбэлэн хүргэхэ, тоhолигыень, гашалангирыень тодорхойлхо, hүн соо микробуудай хэр бии байhые элишэлхэ бүхы түхеэрэлгэнүүд бии. Һү хүргэхэ түхеэрэлгые таhалгаряагүй хүдэлгэхын тула хэрэгтэй соонь мүльhэн бэлдэгдэѳ. Тиигэжэ гүрэнэй стандартын эрилтэдэ хүрэхэ шанартай hү гүрэндэ тушааха аргатай болохо байнабди.

Мүн тугалнуудые hайнаар харууhалха, бэлшээхэ хэрэгтэ анхарнабди. Тугалнууд зундаа 4 лагерьта гаргагдажа, тэндэ буйлууhан тэжээлээр хангагдаха, тугалнуудай тиирэхэ hарабшанууд түхеэрэгдэнхэй.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлhэнэй ашаар ажахымнай гүрэндэ hү худалдаха даабаряа декабриин 15 хүрэтэр дүүргэѳд, жэлэй эсэс болотор түсэбhөө гадуур 600 центнер hү худалдаха байна.

Хонишодоймнай бригаданууд үбэлжэлгэеэ эмхитэйгээр дабажа, хонидоо түргэнөөр, hайн шанартайгаар хайшалжа, хонин бүриhөө 3,3 килограммhaa бага бэшэ ноохо абаха гэжэ шиидэнхэй.

Гүрэндэ ноохо худалдаха энэ жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэжэ, табан жэлэй түсэбhөө гадуур 260 центнер ноохон тушаагдаха.

Совхозой бүхы коллективэй эмхитэйгээр, эбтэй hайнаар ажаллаал hаа, хэрэгнай амжалтатайгаар бүтэхэ гэжэ бидэнэр ойлгонобди. Тиимэhээ совхозой партком, дирекци болон рабочком эрхим малшадаа, коммунистнууд болон комсомолшуудаа зунай бэлшээриин эгээн шухала ажалда табиhан байна. Малшадаар 23 коммунист, 12 комсомолшууд ажаллаха байна. Бэлшээн таргалуулагдаха гүүртэнүүд дүршэл ехэтэй малшад М. И. Белобородов, Б-Ц. Данзанов, Н. А. Ермошин, Д.-Н. Э. Дамбаев гэгшэдтэ, тугалшад — Х. Б. Будаева, Е. Княжева, үнеэдые адуулха уялга Н. Токарев, И. Дианов болон бусад түрүүшүүлдэ даалгагданхай.

Һайнаар ажаллаhан түрүү малшадые урмашуулхын тула социалис мүрысөөнэй гурим ажахыдамнай баталагданхай. Һаалишадай мүрысөөнэй дүнгүүд 10 хоног бүхэндэ, бэшэ малшадай мүрысөөн — hарадаа 1 дахин согсологдожо байха юм. Мүрысөөндэ илагшадта мүнгэн шан, үнэтэ шагнал барюулагдаха байна.

Зунай бэлшээриин үедэ малшадые культурна ажаhуудалай, медицинскэ болон худалдаа наймаанай талаар хангаха хэмжээнүүдые совхозой партком, рабочком болон дирекци хараалаад байна. Һарадаа 2 дахин гүүртэ отарануудаар ябажа, малшадай эрилтэнүүдые хангаха комплексно бригадануудые бии болгохо гэжэ шиидээбди.

Манай жэшээгээр зунай бэлшээриин үедэ мал ажалай продукци ехээр абаха, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохые, абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлэн, КПСС-эй XXV съезд угтахые республикынгаа бүхы малшадые бидэнэр уряалнабди.

Б. Данзанов, М. Белобородов, Н. Ермошин, мал адуулагшад; **Н. Мухарханов** — hаалиин гүүртын ахалагша малшан; **М. Батомункуева, З. Низамаева, Х. Эрдынеева** — hаалишад; **Ц. Гармаев, И. Климов** — ахалагша хонишод; **В. Зиновьев, Р. Раднаев, П. Саранин** — отделенинүүдые эрхилэгшэд; **М. Цыбденов** — ахамад зоотехник; **Ц-Д. Батомункуев** — рабочкомой түрүүлэгшэ; **Т. Жалсанова** — ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь; **И. Силаев** — парткомой секретарь; **Б. Жамсуев** — совхозой директор.

КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

1975 оной зунай үедэ малайнгаа бэлшээри hайнаар эмхидхэхэ тушаа Яруунын совхозой малшадай үүсхэл тухай

Бүхы табан жэлэй, тэрэнэй түгэсхэхы жэл — 1975 оной түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ, абаhан уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар Яруунын совхозой малшадай үүсхэлые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет hайшаагаа. Совхозой малшад энэ жэлэй зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө 1000 килограмм hү haaxa, бэлшээн таргалуулагдаха үхэр бүхэнэй шэгнүүрые 100 үдэр соо 100 килограммhaa бага бэшээр нэмээжэ, түүе бүринень 400 килограммhaa доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааха, хонидые бэлшээн таргалуулжа, тэдэнние тус бүринень 38—40 килограммhaa бага бэшэ шэгнүүртэйгээр тушааха, тиигэжэ гүрэндэ мяха худалдаха табан жэлэй түсэбые октябриин 1-дэ дүүргэхэ, жэлэй эсэс болотор табан жэлэй түсэбhөө гадуур 1400 центнер мяха худалдаха зорилго табина.

Адууhа малай зунай бэлшээрние hайнаар эмхидхэжэ, сагаан эдеэ ехээр абаад, малай шэгнүүр горитойгоор дээшэлүүлэн, мал ажалай продуктнуудые саашадаа ехээр абахын түлөө ажахынуудай, фермэнүүдэй, hаалишадай, мал бэлшээн таргалуулха гүүртэнүүдэй малшад, хонишодой дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхын тула Яруунын совхозой малшадай үүсхэлые колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда зүбшэн хэлсэлтэ эмхидхэхэ гэжэ партиин райкомууд, аймгүйсэдкомууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд уялгалагдаба.

Мал ажалай продуктнуудые ехээр абахын түлөө дэлгэрhэн мүрысөөе, мүн зунай бэлшээриин үедэ эрхим үрэ дүн туйлаhан түрүү малшадай дүй дүршэлые үргэнөөр харуулжа байха гэжэ «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдэй редакцинуудта, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидениин болон радио-дамжуулгын комитедтэ, аймагуудай газетэнүүдэй редакцинуудта даалгагдаа.

Республикын ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

Промышленностиин, барилгын, транспортын, хэлхеэ холбооной, худалдаа наймаанай ба хүн зоной ажаhуудал хангадаг предприятинуудай дунда 1975 оной нэгэдэхи кварталда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет, ВЛКСМ-эй обком хаража үзөөд, эдэ коллективүүдтэ нэгэдэхи hуури олгожо, дамжуулгын Улаан туг барюулха, республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ гэжэ тогтообо:

Улаан-Үдын прибор-бүтээлгын заводто: продукци худалдаха түсэбөө 105 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 101,8 процент дүүргэhэн;

Улаан-Үдын дулаагаар хангалгын сетьнүүдтэ: хэрэглэгшэдые дулаагаар hаадгүй хангаха түсэбөө 100,5 процент дүүргэhэн, ажал хүдэлмэридөө голодоhо гаргаагүй байhан;

Сэлэнгын геологическа экспедицидэ: геологическа даабаряа 100 процент, плавиково шпадай нөөсэ баялигуудые элишэлэн нээхэ түсэбөө 110 процент дүүргэhэн, скважина үрэмдэлгээ 105,8 процент, ашагта малтамал үйлэдбэрилэн абаха түсэбөө 106,7 процент дүүргэhэн;

Хяагтын плавиково шпадай уурхайда: продукци худалдаха түсэбөө 110,7 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 121,9 процент дүүргэhэн, плавиково шпат абалгые 107 процентдэ хүргэhэн;

Түлишын промышленностиин управлениин Дээдэ-Үдын леспромхоздо: продукци худалдаха түсэбөө 106,9 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 102,4 процент, олзо оруулха түсэбөө 103,8 процент дүүргэhэн.

Кикын оньhожоруулагдамал лесхоздо: продукци худалдаха түсэбөө 100,4 процент, ашаг олзын түсэбөө 106,5 процент дүүргэhэн;

Улаан-Үдын сигнализациин ба хэлхеэ холбооной дистанцида: продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө 101,1 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 110 процент дүүргэhэн, ажалай өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулhан, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэриин шанарые hайжаруулhан;

Хэлхеэ холбооной Баргажанай аймагай узелда: олзо доходой түсэбые 103,5 процент дүүргэhэн, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбые 3,6 процентээр үлүүлhэн;

Захааминай пивын заводто: продукци худалдаха түсэбөө 105,8 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 102,3 процент дүүргэhэн;

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадта: продукци худалдаха түсэбөө 101,8 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 100,4 процент дүүргэhэн;

Оёдолой «Байкал» гэжэ нэгэдэлдэ: хүн зонhoo ороhон захилнуудые бэелүүлхэ түсэбөө 100,4 процент, продукци худалдаха түсэбөө 13,4 процент дүүргэhэн, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа 6,1 процент үлүүлhэн;

Улаан-Үдын столовонуудай трестын 7-дохи столовын коллективтэ: эд бараанай эрьесын түсэбые 109,2 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 101,8 процент дүүргэhэн;

Буряадай барилгын управлениин 145-дахи нүүдэл колонходо: барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэбые 100,6 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 104,5 процент дүүргэhэн;

Тимлюйн цементын заводто: продукци худалдаха түсэбөө 100,5 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 101,1 процент дүүргэhэн;

Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй коммунальна ажахын управлениин оньhон аргаар хубсаhа угааха эмхидэ: дотор хубсаhа угааха ба ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 100,2 процент, ашаг олзынгоо түсэбые 102 процент дүүргэhэн;

«Бурятгражданпроект» гэжэ институтта: проектно-бэдэрэлгын хүдэлмэриин түсэбые 100,2 процент дүүргэhэн, захил хэгшэдтэ проектно-сметын документацинуудые саг болзор соонь үгэhэн;

«Сельхозтехникын» Яруунын аймагай нэгэдэлдэ: продукци худалдаха түсэбөө 110,2 процент, тракторнуудые заhабарилха түсэбөө 157 процент, оньhожоруулагдамал ажал хүдэлмэри бэелүүлхэ түсэбөө 134 процент дүүргэhэн.

Социалис мүрысөөнэй гуримуудые бэелүүлээгүй байhан дээрэhээнь автомобильна транспортын предприятинуудта нэгэдэхи hуури олгохогүй.

УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

Байгша оной нэгэдэхи кварталда мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар аймагай ажахынуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр КПСС-эй Сэлэнгын райкомой, аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой тогтоолоор Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (правлениин түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой Ж. Б. Ванкеев, парткомой секретарь П. С. Маланов, профкомой түрүүлэгшэ А. Н. Галсанов) илаа гэжэ тоологдоо. Миллионер колхоз hү худалдалгаар кварталай түсэбые 105 процент, мяха худалдалгаар 190 процент дүүргэhэн, үнеэн бүриин hү hаалиие нёдондо жэлэйхидэ орходоо 16 процентээр дээшэлүүлжэ шадаhан, эбэртэ бодо малай тоо толгой олошоруулха түсэбые 112 процент, хонидой тоо олошоруулха түсэбые 102 процент дүүргэhэн байна.

КПСС-эй райкомой, ажалшадай депутадуудай аймсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг колхоздо барюулагдаhан, аймагай Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэhэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын коллегиин, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг, 3.200 түхэриг мүнгэн шан барюулагдаа. Энээгээр урмашаhан колхозой малшад адууhа малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр түгэсхэхэ, абаhан уялгаяа бэелүүлхын, мал ажалай продуктнуудые улам ехээр абахын, гүрэндэ худалдахын түлөө эршэтэй шангаар тэмсэжэ байна.

Р. БАЛДАНОВ,
манай корр.

МАЙН 1-нэй ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ТҮРҮҮШЫН 800 ГЕКТАР

«Маяк» колхозой тариалан дээрэ эртын ороохото ургамалнуудай тарилга эмхитэй hайнаар ябуулагдажа байна. Мүнөө энэ ажахын тариалан дээрэ 11 агрегат хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ. Олонхи механизаторнууд үдэрэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Түрүүшын хэдэн үдэрэй туршада 800 гаран гектарта эртын ороохото ургамалнууд таригдаа.

Тракторнууд болон тарилгын бусад техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэ колхозой механизаторнууд үдэр бүриин анхарал хандуулна. Тэдэнэр юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй хабарай тарилгые богони болзорто hайн шанартайгаар үнгэргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байнхай.

Энэ ажахытай мүрысэдэг «Дружба» колхозой механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ баhал ороохото ургамалнуудые тарижа эхилбэ.

Манай корр.
Улаан-Үдын аймаг.

ЛУГОВОДУУДАЙ ОРОЛДОСОТОЙ АЖАЛ

«Зырянский» совхозой луговодууд К. С. Лебедев, Д. М. Куев гэгшэд үбhэ ногооной баян ургаса абахын тулада 1974 оной ноябрь hараhaa оролдожо эхилhэн юм. Хара гэжэ нютагта тэдэнэр тошо хаяяажа, нуга сабшалан уhалха 1.500 кубометр мүльhэ тогтооhон байна. Мүнөө тэдэнэр hайрамай уhа хаажа абаха хүдэлмэри ябуулна.

П. ГРИГОРЬЕВ.
Прибайкалиин аймаг.

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИ

«Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Буряад орон» гэhэн темээр научна конференци болобо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалтын 30 жэлэй ойдо конференци зорюулагдаба. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшад, хүдэлмэришэн ангиин, интеллигенциин түлөөлэгшэд, партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд конференцидэ хабаадалсана.

КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев хуряангы үгэ хэлэжэ конференци нээбэ.

Удаань хэдэн элидхэл, мэдээсэлнүүд конференци дээрэ шагнагдаба. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалта, тэрэнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанар тухайда Зүүн Сибириин технологическа институдай КПСС-эй түүхын кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй кандидат Н. А. Анпилогов түрүүн элидхэл хэбэ. Ажалшадай хүсэ Илалтада зорюулхын тулада областной партийна организациин ажал ябуулга тухайда Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институдай секторые даагша, түүхын эрдэмэй кандидат Г. Л. Санжиев элидхэл хээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ колхозно таряашадай габьяата ажал тухай Зүүн Сибириин культурын институдай кафедрые даагша, экономикын эрдэмэй кандидат Д. Ж. Жалсабон, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронтнууд дээрэ Буряад ороной хүбүүд, басагадай гаргаhан дайшалхы алдар габьяа тухай Зүүн-Сибириин технологическа институдай доцент, түүхын эрдэмэй кандидат В. Б. Базаржапов мэдээсэлнүүдые хэбэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ хүдэлмэришэн анги колхозно таряашад хоёрой холбооной улам бэхижэhэн тухай, эхэнэрнүүдэй, комсомолшуудай баатар габьяа тухай, мүн бусад асуудалнуудаар мэдээсэлнүүд конференци дээрэ шагнагдаба.

Д. ЖУГДУРОВА.

Газараа хахалжа эхилбэ

«Знамя Ленина» колхозой табадахи бригадын механизаторнууд (бригадирынь И. М. Генинов) эдэ үдэрнүүдтэ газараа хахалжа эхилбэ. Н. Ц. Гончиков, Г. Цыренгармаев, В. Цыдыпов, Б. Жамбалов, Б. Базаров, П. Яковлев гэгшэд бултанhaa түрүүлэн агрегадуудаа таряаланда гаргажа, түрүүшын үдэрhөө бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Тэдэнэр үдэр бүри 7—8 гектар газар хахална.

Бригадын механизаторнууд энэ жэл 1100 гектарта шэниисэ тарижа, гектар бүриhөө 14 центнерhээ бага бэшэ ургаса абаха зорилготой юм. Тэдэнэр үглөө мүнөө шэниисээ тарижа эхилхэнь.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.
Мухар-Шэбэрэй аймаг.



Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, газарай гектар бүхэниие һайнаар ашаглаха гэһэн асуудалда энэ 2-дохи хуудаһан зорюулагдана.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ гээшэ юун бэ? Богонёор хэлэхэдэ, энэмнай үйлэдбэридэ хэгдэһэн гаргаша ямар үрэ харюулааб гэһэн удхатай. Үйлэдбэриин гаргашын ашаг үрэ ехэтэй байгаа һаань, үйлэдбэри бүхыдөө үрэ ехэтэй байха жэшээтэй.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ замууд олон. Нэн түрүүн продукци ехээр абаха арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Илангаяа эдлэжэ байһан газараа, комбайн болон тракторнуудаа хүсэд һайнаар ашаглаха, тариалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ байна. Мүн малай фермэнүүдһээ шадаал һаа, ехэ продукци абаха гэжэ оролдохо, мүнгэ ба зөөриеэ арьбалха, ухаансараар, бодомжотойгоор гаргашалха гэһэн удхатай.

Тиимэһээ үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхын тула хүн бүхэн ажалдаа шэнэ, түрүү арга нэбтэрүүлхэ, хүдэлмэриин сагые хүсэдөөр хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэжэ оролдохо болоно. Энэ ушарта сэбэр олзо ехэ байха ха юм.

АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛҺАЙЖАРУУЛХА

Үйлэдбэри түсэблэхэ шэнэ гуримай нэбтэрүүлэгдээд, түсэбһөө үлүү продукци худалдаһан ажахынуудые экономическа талаар урмашуулха хэрэгэй наринаар баримталагдажа байхада, колхоз, совхозууд өөһэдынгөө арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхын түлөө оролдодог болоно байһаниинь элитэ.

Тиигэбэшье энэ шэнэ үе сагай ушар удхые гүйсэд ойлгоногүй, ажалаа хуушанайхяараал эмхидхэжэ байһан хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд захаһаа дайралдана. Илангаяа ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэрилһэн продукциинь зэргээр салин үгэхэ гэхэ мэтэ эрилтэнүүд хүсэд баримталагданагүй.

Ивалгын ОПХ-да овощ ургуулдаг Л. Б. Дымбрыновагай звенодо, мүн орооһоной элитнэ үрэһэ ургуулжа абаха уялгатай 2 звено ажахын тоосоондо оруулагдажа, абаһан ургасынгаа зэргээр түлбэридэ хүртэдэг болоһоорнь дүрбэн жэл үнгэрөө. Иигэжэ хэды шэнээн продукци абажа, тэрэниие туршада һарадаа 90—120 түхэриг салин абадаг юм. Түсэбһөө үлүү продукци үйлэдбэрилбэл, тэрэнэйнгээ сэнгэй 20 процентые нэмэлтэ түлөөһэндэ абадаг. Жэшээнь, 1974 ондо овощ ургуулдаг Л. Б. Дымбрыновагай звено түсэбһөө үлүү 10.780 түхэригэй продукци абажа, 2.156 түхэригэй нэмэлтэ түлөөһэндэ хүртэһэн байна. Гадна үйлэдбэрилһэн продукциингаа түлөө 33.919 түхэриг абаха байгаад, жэлэй туршада 25.414 түхэриг абаа. Тиигэжэ 8.505 түхэриг нэмэжэ түлэгдэһэн байха юм. Бүхыдөө хүн бүхэн салин хүлһэндэ абаһан түхэриг бүхэндөө 30 мүнгэн нэмэлтэ түлөөһэн, 9 мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Зүгөөр энэ звенодошье ажалай түлөөһэн гуримшуулагдаагүй байһаар. Еһоорнь абаад үзэхэдэ, ургасын дээшэлхэ бүри хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн дээшэлхэ байгаа. Теэд эндэ тиимэ бэшэ. Хэрбээ 1970 ондо гектар бүриһөө 270 центнер ургаса абажа байхадаа, түхэриг бүхэндөө 63 мүнгэ нэмэжэ абаһан һаа, нёдондо гектарай 315 центнер овощ суглуулаад, түхэригтөө оройдоо 39 мүнгэ нэмэжэ абаа ха юм. Эндэ ажахын экономистнууд элдэб ушэр шалтагаануудые баримталжа, урмашуулгаар хараалагдаһан бүхы түлбэриие нь үгөөгүй байгаа бшуу.

Хэһэн ажалай наряд бэшэдэггүй, түлөөһэнэй гуримдэ элитнэ үрэһэнэй хоёр звено ороһон байгаа. Звеное даагшад — коммунистнууд Г. М. Егоров, А. Г. Петров үйлэдбэрилһэн продукциин хэмжээгээр салин үгэхэ гуримые эгээн зохид гэжэ тоолоно.

Эдэ звенонуудта ургуулжа тушааһан 1 центнер ороошоной түлөө 77,8 мүнгэ, 1 центнер һолоомоной түлөө 20 мүнгэ түлэнэ.

Нёдондо Г. М. Егоровой звено гектар бүриһөө 16,3 центнер ургаса абажа, 207.680 түхэригэй продукци тушаагаа. Орооһо, һолоомо үйлэдбэрилһэнэй түлөө 20 мянган түхэриг абаха байгаа. Жэлэй туршада 16.192 түхэриг салин абаа. Нэмэжэ үшөө 5.900 гаран түхэриг гэхэ гү, али ажал хэһэн түхэриг бүхэндөө 65 мүнгэ нэмэжэ абаһан жэшээтэй.

Звеное даагшад өөһэдөө трактористаар ажалладаг. Звеное хүтэлбэрилһэнэйнгөө түлөө салин хүлһэн дээрээ 15 процент нэмэжэ абадаг юм. Үбэлдөө эдэнэр юрын механизаторай уялга дүүргэдэг.

Тиигэбэшье ажахын хүтэлбэрилэгшэд эдэ звенонуудые даажа абаһан газартаа ёһотой эзэн байха, хэрэгтэй бүхы хүдэлмэриие саг соонь хэхэ арга олгодоггүй, бусад ажалда ябуулдаг муутай. Тиимэһээ нёдондо эдэнэр намарай наар саг соонь хахалжа шадаагүй үлөө.

Саашадаа продукци ехээр, хямда сэнтэйгээр, һайн шанартайгаар абажа, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхын тула иимэ ажахын тоосоото звенонуудые олошоруулха шухала гэжэ һанагдана.

Б. ГОМБОЕВ.
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин таһагые даагша.

Экономическа эрдэмээ дээшэлүүлнэ

Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, бригадирнуудай, фермые даагшадай, бухгалтернуудай экономическа эрдэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ Саянай совхоздо ехэ анхарал табигдана. Эндэ экономическа һуралсалай тусхай һургуулиин хэшээл хоёрдохи жэлээ үнгэргэгдэжэ байна.

Хэшээлнүүд дээрэ совхозой директор, ахамад экономист болон ахамад агроном, инженер болон бусад мэргэжэлтэд лекци уншана. Энэ һургуулида 60 хүн һуралсана.

Үбэлдөө түсэбэй ёһоор 6 хэшээл үнгэргэгдэхэ байгаа. Мартын эхеэр 4-дэхи хэшээл болоно, тэндэ 40 хүн байгаа.

Лекцинүүд совхозой бодото байдалтай нягта холбоотойгоор үнгэргэгдэнэ, харуулан ойлгуулха элдэб плакадууд хэрэглэгдэнэ.

Хэшээл угаа һонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ. Теоретическэ асуудалнуудай хажуугаар һуралсагшадтай семинар үнгэргэгдэжэ, экономическа мэдэрэлээ яажа ажалдаа хэрэглэхэ тушаа хэлсэнэ.

Энэ һургуулиие совхозой директор Н. Б. Манзаев хүтэлбэрилнэ, тэрэниие һуралсалай талаар орлогшоор совхозой ахамад экономист Р. С. Зверева табигданхай.

И ФЕДОРОВ.
Түнхэнэй аймаг.



Коммунист Цыден-Еши Цыренов Яруунын аймагай «Победа» колхоздо экономистаар ажалладаг. Тэрэ колхозой үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, нииитын мүнгэ, зөөри гамтайгаар гаргашалха, гүүртэ, отара, звено бүхэндэ ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ талаар эмхидхэлэй, ойлгуулламжын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Колхозниуудай, илангаяа үйлэдбэриин хүтэлбэрилэгшэдэй экономическа эрдэм мэдэрэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тиигэжэ аймаг соогоо эрхим пропагандист гэжэ алдаршанхай.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАБА ДАХИН ЕХЭ УРГАСА

Зэдын аймагай Борьёогой совхозой луговод Ф. Ф. ЧЕКОМАЗОВАЙ хөөрөөнһөө

Хэнэйшье мэдэһээр манай эндэхи суута Борьёо нютагай тала дайдаар үрэжэл һайнтай тарянай газар, мал адуулха бэлшээри яһала элбэг гээшэ. Теэд, үнэндөө, талха ороохо хэдышье ехээр ургуулаад, бэлшээриин газараар хэршье элбэг байгаад, һайн ургасатай сабшалангүй һаа, баһа адууһа малһаа хямда сэнтэй мяха, һү, ноохо ехээр абажа шадахагүй байһамнай элитэ.

Тииһээ тиитэрээ дүшөөд мянган хонин һүрэгые үсхэбэрилдэг манай ажахыда шэмэтэй һайн үбһэн илангаяа ехэ хэрэгтэй. Бодоодшье үзыт даа. Совхознай жэлдээ дунда зэргээр 16—17 мянган хурьгадые абажа түлжүүлнэ. Эды олон нарай малые үхэл гарзагүйгөөр, тобир һайнаар томо болгохын тула үйрүүлһэн талха тарянай зүйл, элдэб минеральна хоолһоо гадна, нуга газарай набшаһалиг, сэсэгтэй һайхан үбһэн нилээд ехэ хэрэгтэй бшуу.

Жараад оной эхеэр минии тус совхоздо нүүжэ ерэхэдэ, эндэ тусгаар луговодууд гэжэ байгаагүй. Бүхы сабшалангын тариан ажалай бригадануудай мэдэлдэ үгтэһэн, тэдэнэр ехэнхидээ зундаа, намартаа ургаа болоһон ногооень сабшажа абаад лэ, харин тэрэниие үтэгжүүлхэ, уһалха, хүрьһэнэйнь үрэжэл һайжаруулха хүдэлмэри биратай хэдэггүй байгаа. Юуб гэхэдэ, сабшалангай ургасын түлөө сэхэ харюусаха хүн байгаагүй ха юм.

Тэрэ үедэ совхозой ехэнхи сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 8—9 центнер үбһэн абтадаг һэн.

1969 ондо совхоз дотор луговодуудай тусхай бригада бии болгогдожо, намда түрүүн 125 гектар сабшалан даалгагдаа бэлэй. Энээнтэй хамта сабшалан һайжаруулха, илангаяа тэндэ наг шэбхэ зөөхэ, минеральна үтэгжүүлгэ тарааха, бургааһа шугы сэбэрлэжэ, болдог доню тэгшэлжэ, үбһэ сабшадаг газарые үргэдхэхэ тусгаар оньһожоруулагдаһан отряд эмхидхэгдээ.

Манай бригада түрүүшын жэлһээ хойшо сабшалангаа һайжаруулха, ургасыень дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри хэжэ эхилээ юм. Совхозой дирекци бүхы хэрэгтэй техникэ, зэмсэг манда яһала үгөө. Тэрэгүйгөөр хэдэхэн луговодууд улаан гараараа юун өөдэтэй ажал хэжэ бирахабибди даа. Аргагүй.

Ехэнхи сабшаламнай Зэдэ голой эрье зубшаад байдаг. Тиимэһээ тэрэнээ һайнаар лэ, бүри тохомойшье шэнээн газар үлөөнгүй ундалуулхаар олон һубаг ханааб татаабди. Һүүлэй хэдэн жэлдэ аргатайл газартань жэжэ бургааһа, шугыень хуу сэбэрлэжэ, ногооной ёһоор ургахаяа болишоһон, болдог, хонхор ёнхор болошоһон газарыень хахалжа, хэдэ дахин элдүүрилжэ, таримал хяаг ногооной (пырей бескорневищный) үрэһэ тарияабди. Тэрэнээ малда эдюулэнгүй, гэшхүүлэнгүй наринаар харууһалан, һайнаар уһалдаг, үтэгжүүлдэг байгаабди.

Тиигэжэ жэл бүхэндэ 45—50 гектараар сабшалангаа үндэһөөрнь һанжаруула һайжаруулһаар бүхы газарайнгаа ургаса эрид дээшэлүүлээбди. Жэшээлхэдэ, түрүүшээр тэндэһээ гектар бүриин 20—25 центнер үбһэ абадаг болоод, удаадахи жэлнүүдтэнь га бүхэнэй 35 хүрэтэр центнер үбһэ хуряадаг болоо һэмди. Нёдондо манай бригада бүхы 244 гектар газарай га бүхэнһөө дунда зэргээр 46,1 центнер үбһэ абаа. Тэрээгээрнай нилээд ехэ сенаж дарагдаа, шанартай үбһэншье абтаа. Ондоогоор хэлэбэл, даажа абаһан сабшалангай ургасые урдынхидань орходоо 4—5 дахин дээшэлүүлээбди.

Урид элдүүрилжэ, хүрьһыень һайжаруулһан үшөө 45 гектар газар дээрээ мүнөө жэлдэ житняк ногооной үрэһэ тарихамнай

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хүдэлмэриин хоёр һара соо сабшалан дээрэмнай 2 мянга үлүүтэй тонно шэбхэ зөөгдөө, 100 шахуу гектар газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа. Мүнөө һубаг ханаабаар уһа табижа, мүн ДДН-45 түхэлэй түхеэрэлгээр уһа сасуулан, газараа ундалуулжа байнабди. Тиигэжэ бүхы сабшалангаа заатагүй 2—3 дахин уһалхабди.

Өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, манай бригада бүхы газарайнгаа гектар бүриһөө 46 центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряаха гэһэн социалис уялга абанхайбди. Маанадай жэшээгээр совхозой бүхы луговодуудай, механизаторнуудай сабшалангай ургаса дээшэлүүлхын түлөө оролдосотойгоор тэмсээ һаань, малай эдихэ һайхан үбһэ, шэмэтэй сенаж элбэгээр абаха, тэрэниие бэлэдхэхын тула республикаһаа газаа тээшээ холо ошожо, мүнгэ зөөри ехээр гаргахаяа болихо, өөһэдынгөө газар дээрэһээ үнэгүй тэжээл абаха һэмди.

…Продукци ехээр, һайн шанартайгаар, бага гаргашатайгаар абаха гээшэ мүрысөөнэй гол удхань байгаа, байнашье.

(КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалгаһаа).

УРАГШАА ДАБШАХА ЗАМДА

Колхозуудай тоосоото суглаануудай дүнгөөр

Колхозуудай Соведүүдэй түлөөлэгшэдэй тэрсгэн Москвада болоһон Бүхэсоюзна суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн СССР-эй хүдөө ажахын министр Д. С. Полянский үгэ хэлэхэдээ, түбхын түрүүн колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин ашаг үрэ үгэсые али болохоор дээшэлүүлхэ гээшэ хүдөө нютагуудта мүнөө хэгдэхэ хүдэлмэриин гол шэглэл болоно гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Хэнэйшье мэдэһээр нэн түрүүн бүхы һалбаринуудта ажалай бүтээсые түргэнөөр дээшэлүүлхэ, газарай гектар бүхэндэ хэгдэхэ, адууһа малай толгой бүхэнэй харууһанда гаргагдаха ажалай гаргашые хорооха, тэрээнтэй хамта үйлэдбэриин бүхы гаргашые бага болгожо, продукци ехээр абаха зорилго табигдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа партиин ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшонхи үе соо колхоз, совхозуудай материально-техническэ баазань нилээд бэхижээ. Энээнэй ашаар хүдөө ажахые бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ аргатай болоһониинь элитэ. Тиимэһээ мүнөө үйлэдбэриие түргэнөөр хүгжөөхэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ, тарян болон мал ажалһаа элбэг ехэ эрхим шанартай продукци абадаг болохо арга боломжо колхоз бүхэндэ бии.

Байгша ондо республикын колхозуудта болоһон үнгэрһэн тоосоото һунгалтын суглаануудай дүн хаража үзэхэдэ, бии байһан арга боломжо, нөөсэнүүдээ гүйсэд ашаглан хэрэглэжэ, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан колхозууд һайн үрэ дүн туйлана. Гаргаша багатайгаар, эрхим шанартай продукци ехээр абажа, ашаг олзо горитой оруулна, экономикоёо бэхижүүлнэ.

Газар дайдынгаа хэмжээгээр, адууһа малайнгаа тоогоор, экономикынгоо хүгжэлтөөр Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз гансашье Сэлэнгын аймаг соо бэшэ, бүхы республика дотороо томохон ажахынуудай нэгэн болоно.

Энэ ажахые дүршэлтэй бэрхэ эмхидхэлшэ, Социалис Ажалай Герой Ж. Б. Ванкеев олон жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Колхозойнь экономико жэлһээ жэлдэ бэхижэнэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые абаха, гүрэндэ худалдаха, табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Жэшээлбэл, бүхы һалбаринуудаа зүбөөр эрхилэн, газар тариалангай ургаса, адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, колхоз нёдондо түсэбһөө гадуур 324 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө. Бригада, фермэ, гүүртэ, отарануудта ажалай эмхидхэлые һайнаар табижа, алмалта, арьбалалта хэхэ тэмсэл үргэнөөр ябуулһанай, ажахы тоосооной гурим хэрэглэһэнэй ашаар һүүлэй 2—3 жэлдэ хүдөө ажахын продукциин өөрынь сэнгые түсэбөөр хараалагдаһанһаа аяар 330,1 мянган түхэригөөр хямдаруулаа. Хэрбээ Россиин Федерациин колхозуудта бүхыдөө абтаһан олзо доходой 65—70 процентнь ажалай түлөөһэндэ гаргагдадаг һаань, энэ колхоз бүхы абаһан олзо доходойнгоо 56,2 процентыень гэшүүдэй ажалай түлөөһэндэ гаргана.

Нэн түрүүн бүхы һалбаринуудта, үйлэдбэриин участок бүхэндэ алмалта, арьбалалта хэхэ гуримые наринаар сахижа, илангаяа ажалай хүсэ, вэр зэмсэг хэрэглэлгэ, элдэб материальна хэрэгсэл, мүнгэ зөөри гаргашалгые нарин хиналта доро абаһанай, ажахын тоосооной гурим нэбтэрүүлһэнэй ашаар колхоз үйлэдбэрилһэн продукциингаа өөрын үнэ сэнгые хямдаруулжа шадаа. Тусхайлбал, колхоздо абтаһан ороошоной центнер бүхэнэй өөрын үнэ сэн түсэбэй ёһоор 8 түхэриг 40 мүнгэтэ болохо байбал, үнэндөө 5 түхэриг 77 мүнгэтэ болоо. Зун, намарай сагта малаа һайнаар адуулжа, шэгнүүрыень ехээр нэмээһэнэй, малшан бүхэндэ малайнь тооe зүб нормоор хубаарилан харууһалуулһанайнь ашаар нёдондо эндэ абтаһан үхэрэй мяханай центнер бүхэнэй өөрын үнэ сэн 86 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али тус колхоз республика соогоо эгээл хямда сэнтэй мяха абаа. Ондоогоор хэлэбэл, худалдагдаһан үхэрэй мяханай центнер бүхэнһөө 50 түхэригэй сэбэр олзо доход ороо.

Хонин ажалые хэр зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр эрхилһэнһээнь колхозой экономикын хүгжэлтэ гол түлэб дулдыдаха байна. Тиимэһээ энэ һалбаряа һайнаар хүгжөөхэ, илангаяа эхэ хониһоо хурьга олоор абаха, ноохо ехээр хайшалха, хонидоо шэгнүүр ехэтэйгээр, тарганаар гүрэндэ худалдаха хэрэгтэ колхозойхид ехэхэн анхарал хандуулдаг. Нёдондо ажахыда бүхы 43 мянган хонидойнь харууһа, тэжээлдэ хамта дээрээ 914,2 мянган түхэригэй гаргаша хэгдээ. Харин хонинной мяха абалга, худалдалга, ноохо тушаалгаһаа хамта 1517,1 мянган түхэригэй олзо доход ороо. Ондоогоор хэлэбэл, хонин бүхэнэй харууһа тэжээлдэ жэл соо 21 түхэригэй мүнгэ зөөри гаргашалагдажа, тэрэнһээ абтаһан мяха, ноохонһоонь 35 түхэригэй олзо оруулагдаа.

Хямда сэнтэй продукци ехээр абажа, гүрэндэ элбэгээр худалдаһанай, элдэб үлүү гаргаша хорооһоной ашаар олзо доход горитой оруулхаһаа гадна, үйлэдбэриин бүхы гаргашые нилээд бага болгожо шадаа. Бүхыдөө хэгдэһэн гаргашыень тоолоходо (ажалай түлөөһэ оруулангүй) тэрэнь энэ 4 жэл соо түсэбөөр хараалагдаһанһаа 477,3 мянган түхэригөөр доошоо ороо. Һүүлэй жэлнүүдтэ гэшүүдэй ажалай түлөөһэнэй, зарим тэды дээшэлээшье һаань, бүхы һалбаринуудтахи ажалай бүтээсэ баһал хурданаар ургаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозой бүхы һалбаринуудһаа сэбэр ашаг олзо абтаа гэхэ гү, али тэрэнь 628 мянган түхэригтэ хүрөө. Тиигэжэ үнгэрһэн дүрбэн жэл соо ажахыда хамта 1745,8 мянган түхэригэй сэбэр олзо доход абтаба. Тэрэнэйнь 1 миллион үлүүтэй түхэригынь үйлэдбэриин гол фонддо нэмэлтэ болгон оруулагдаа.

Хэдэхэн жэлэй саана Яруунын аймагай «Коммунизм» колхоз ехэ гээгдэнги, экономикынгоо талаар һула ажахы байһан юм. Правлениин түрүүлэгшэ, эдэбхитэй, залуу, шударгы эмхидхэлшэ Л. Ц. Цыдыповэй хүтэлбэри доро һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ ажалай эмхидхэл һайжаруулха, экономико бэхижүүлхэ талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ.

Жэшээнь, тус ажахы үнгэрһэн жэлдэ муу бэшээр хүдэлжэ, табан жэлэй барагдааша дүрбэн жэл соо түсэбһөө гадуур 262 центнер... ха, 323 центнер һү... худалдаад, мүн ноохо... ха даабаряа дүүргэжэ... Бүхы дээрээ ажахы... ашаг олзотой гараа.

Түбхын түрүүн һ... жэлнүүдтэ адууһа... ашаг шэмые эрид дээш... һэнэй ашаар табан ж... гээ түсэбые амжалтат... дүүргэжэ байна. Хэрб... занда колхоздо орой... һаалишанай үнеэн б... 2000 килограммһаа... һү һааһан һаань, нё... һаалишадынь тиимэ ү... туйлаа. Илангаяа эрх... нартай үбһэ тэжээл э... бэлэдхэжэ, малаа зүб... рууһалжа, һайнаар э... дэг болоод лэ һү ех... гаа. Жэшээнь, эндэ о... лэй ногоо тариһан, уһа... даг, хорёологдоһон б... дээрэ үнеэд зүбөөр ад... дана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ ко... малшад холын ой... бэлшээри шадамараар... лэжэ, зунай үедэ үхэр... һайнаар таргалуулаа... нүүрыень ехээр н... Тусхайлбал, малшад... Ларионов, Г. В. Се... стов гэгшэд 148 эрэ... гуудые Нохони гэжэ... адуулжа зуһаад, һ... намар тэдээнээ шахаа... луулжа, үхэр бүхэнэй... нүүрые сүүдхэдээ дун... гээр 1000 граммаар н... юм. Тэдэнэрэй, мүн ко... бусад малшадай орол... нёдондо ажахы үхэр... ниие дунда зэргээр 3... лограмм шэгнүүр... бултыень тарган, д... дээшэ шадалтайгаар г... тушаагаа. Гадна байг... нэгэдэхи кварталай т... гадуур 400 центнер м... далдаа.

Нёдондо колхозой х... баһал муу бэшээр х... гараа гэжэ хэлэхэ х... ажахы дотор бүхыдөө... хурьгад абтаа гэхэ г... зуун эхэ хонин бүри... хурьган томо болгогд... гаан хонишодынь зуу... хонин бүриһөө 100-һаа... хурьга түлжүүлээ. Т... нишон Ц-Ц. Дагбаев зуу... хонин бүриһөө 115... абажа томо болгоо, хон... хэнһөө 3,9 килограмм... хайшалаа юм. Нүхэр... ев, мүн эндэхи нүгөө... хонишон Д. Цыбенова... хурьга абаха, ноохо... ха табан жэлэйнгээ т... дүрбэн жэл соо дүүр...

Табан жэлэй тү... жэлыешье колхозой... һайнаар эхилэнхэй... 6600 шахуу хурьгад... гэхэ гү, али түсэбөөр... лагдаһанһаа олон хү... мо болгожо байнхай.

Колхозой правлени... тийна комитет, мэргэ... бүхы ажалшадынь эдэ... лагдаһан зарим тэды... дүнгөөрөө һанаагаа... гүй. Саашадаа бии... дутуу дундануудаа у... продукци үшөөл ехээр... ша багатайгаар абаха... микоёо улам бэхижүү... дорхой хэмжээ хара...

Эдэ жэшээнүүд юу... наб гэхэдэ, газараа,... риин бүхы хэрэгсэл,... кэеэ бодомжотой... ашаглажа шадабал,... шанартай продукци... багатайгаар, элбэг е... ха арга боломжын а... хэндэ бии байһаниие... нэ.

Г. ИЛ...
Буряадай АССР-эй Х... ажахын министерс... колхозуудай ... таһагай начал...

БҮХЫ БАЯЛИГ ГАЗАРҺАА

Хэр үгһаа хойшо арад зон эхэ нютагаа, газар, уһаяа гоё һайханаар, доторойнгоо гүн сэдьхэлэй оеорһоо магтан дууладаг заншалтай агша. Ушарынь хадаа газарнай амитан түрэлтэнэй ажамидарха гол хүсэн, дундаршагүй баялиг һэмнай. Тиимэһээ газарайнгаа баялигые улам арьбадхажа, эзэн ёһоор ашаглаха гээшэ хүн бүхэнэй нангин уялга болонхой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республикын колхоз, совхозууд даалгагдаһан газарайнгаа үрэжэл һайжаруулжа, наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгээ аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэһэнэй, ургаса ехээр үгэдэг ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудые тариһанай ашаар горитой ургаса хуряажа абана.

Бүхыдөө манай республика 351964 дүрбэлжэн километр газарта нэмжынхэй юм. Тэрэнэй оройдоол 8,7 процентнь хүдөө ажахыда үгтэнхэй. Энээнһээ 36,6 процент газарыень тариалан эзэлэнхэй гэхэ гү, али хүдөө ажахы болбол республикымнай гол һалбаринуудай нэгэн болонхой, хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна. Энэ ябажа байгаа юһэдэхи табан жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые абаха хэмжээн үнгэрһэн наймадахи табан жэлдэ орходоо хоёр дахин шахуу нэмээгдэхээр хараалагданхай юм. Тиихэдэ ороохо тариан 1,4 дахин, һүн, мяхан, ноохо болон үндэгэн 1,3 дахин ехээр абтахаар түсэблэгдэнхэй. Энэ зорилгоёо сум бэелүүлхын тула республикын ажахынууд нэн түрүүлэн газарайнгаа үрэжэл бүри һайжаруулжа, үрэ ехэтэйгээр ашаглаха гэхэ гү, али ургаса харууһалха, тааруу агротехникэ хэрэглэхэ, газараа уһалууритай болгохо эрилтэ табина.

Мүнөө ажахынууд бүхыдөө 168 мянган гектар уһалагдадаг газартай, тэрэ тоодо 42 мянган гактар ундалуулагдадаг тариалантай юм. Энэнь бүхы уһалагдадаг газарайнь 24,7 процентые эзэлнэ. Саашадаа 1980 он болотор республика дотор уһалагдадаг газарай хэмжээн 221 мянган гектарта хүргэгдэхэ хараатай.

Һүүлэй мэдээгээр Буряадай АССР-эй эзэлдэг газар дээрэ 9 мянган шахуу гол горхон урдана. Тэрэнэй ехэнхинь үндэр хада уулаһаа эхи абанхай, түргэн урасхалтай юм. Үнгэрһэн найман жэлэй дүнгүүдые согсолон харахада, республикымнай ажахынууд уһалагдадаг газарайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 12,8 центнер тарна хуряажа абаһан байна. Тиихэдэ энэ хугасаа соо ундалуулагдадаг газарай гектар бүриһөө 110,8 центнер кукурузын ногоон эшэ набша, 183 центнер куузику сутлуулаа һэн.

Мүн аймагуудай ажахынууд бүхы шэниисынгээ 3,5—4 процентые уһалагдадаг газарһаа хуряаһан байна. Иигээд ерэхэлээрээ һайса ундалуулагдадаг газарай ургаса хэзээдэшье баян байдаг ха юм.

«Муу газар гэжэ байдаггүй, муу эзэн байха» гэжэ ородой түрүүшын агроном А. Т. Болотов нэгэтэ хэлэһэн гэдэг. Энэнь тон зүб. Юуб гэхэдэ, газараа һайнаар үтэгжүүлээд, уһалаад, эзэн ёһоор харууһалаад байхада аша үрэ ехэтэй ааб даа. Теэд һүүлэй үедэ ажахынуудта хаа хаанагүй минеральна үтэгжүүлгэ ехээр үгтэдэг болоо. Жэшээлбэл, байгша ондо республикын колхоз, совхозууд 140 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ абажа, сабшалан, тариаландаа оруулжа байна.

Саашань хэлэхэдэ, мүнөө үедэ газарай үрэжэлтэ хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ, уһанда абтажа, муудадаг ушартай тэмсэхэ гээшэ гол шухала зорилго болонхой. Ушарынь хадаа һүүлэй үедэ республика дотор 300 мянган гектарай хүрьһэн һалхи, уһанһаа муудаа. Теэд хүрьһэнэй ингэжэ гэмтэлгэтэй тэмсэхын тула аймагай олохон ажахынуудта түрүү онол арганууд хэрэглэгдэдэг болоо. Тэрэнэй нэгэн гэбэл, модо тариха, газараа хүрьһыень үрбуулангүй хахалха, олон жэлэй ногоо тарижа, хүрьһыень бүхэлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Жэшээлбэл, Баргажанай, Хурамхаанай, Хяагтын болон бусад аймагуудай ажахынуудта иимэрхүү онол аргануудые нэбтэрүүлһэниинь яһала аша үрэтэй байһанаа харуулаа. Гэбэшье хожомоо энэ ажал улам үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэн ябуулагдаха зэргэтэй. Би эндэ гол түлэб газарай үрэжэл һайжаруулха, эзэн ёһоор ашаглаха тухай тобшо тэдыгээр тэмдэглэбэ гээшэб. Теэд үнэн дээрээ газараа нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр аршалан хамгаалжа, ашаглаха гээшэ хүн бүхэнэй нангин уялга байха ёһотой.

А. МАЛАХИНОВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.



Хонин һүрэгүүд Буряад оронноймнай хүдөө ... гол баялиг, эгээн ехэ сэбэр олзо оруулдаг һа... Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай отарануудта 2... 400 мянга гаран хони, хурьгад харууһалагд...

Хонидоо жэлэй дүрбэн сагта тобир тарган ... даал, тэдэнһээ ехэ ноохон, олон түл абтадаг гэж... нине Борьёогой совхозой суута хонишон Д. Я. С... гэршэлжэ үгэнэ. Энэ хонишон хоёр жэл удаа... хонин бүриһөө 150 гаран хурьга, байгша ондо 1... га абажа, һайнаар түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 4-... лограмм ноохо хайшалдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Я. Свистуновой харууһа... үбэлэй бэлшээрндэ.

Б. ГАДЬЯНОВА...

Соведүүдэй хүдэлмэри

ДЕПУТАДУУДАЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ

...ай Хүсөөтын сомо... Соведэй харьяата газар «Одон» совхозой гур... отделениин хүдэлмэри... ...аһуудаг. ажалладаг. ...ай Совет, тэрэнэй ...хэ комитет партий... ...ганизациин хүтэлбэри ...уүляар олгогдоһон ...дүүрэн хэрэглэжэ, ...ажахы, соёл суртал ...хэ, ажалшадай ажа... ...дай эрилтэ хангаха, ...эһо гурим сахиха ...бусад шухала асуу... ...дые шиидхэжэ бай...

...дэ һунгагдаһан 24 ...дай диилэнхи олон... ...үйлэдбэридэ ажал... Арадай түлөөлэгшэд ...малай үбэлжэлгын, ...түл абаха, хабарай ...ын оньһон техникэ ...рилха хүдэлмэриин ...бижа байһые шалгаха... ...дна, үбһэ тэжээл гам... ...э, аша үрэтэйгөөр гар... ...асуудалаар саг үр... ...һонирхоно. Депутадууд саг үргэлжын комиссиин болон постнуудай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүн зоной дунда эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна.

Сомоной Соведэй сесси, гүйсэдкомой заседанинууд саг соогоо үнгэргэгдэжэ, тэрээн дээрэ хүдөө ажахые аша үрэтэйгөөр эрхилхэ, ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха, һунгагшадай оруулһан захяа, дурадхалнуудай хэр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай болон бусад шухала асуудалнууд зүбшэгдэжэ, тодорхой хэмжээнүүд баталан абтана. Саг үргэлжын 6 комисси, депутадай 4 пост тус ажахын отделенинүүдтэ байгуулагданхай. Тэдэнэй ажал тушаа тобшохоноор хөөрэжэ үгэмөөр.

Совхозой ахамад зоотехник, депутат Г. Ц. Будаевай даадаг хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комисси өөрынгөө урдахи зорилго һайнаар дүүргэнэ гэжэ хэлэлтэй. Тус комисси 5 хүнһөө бүридэнэ. Ажалаа кварталай түсэбөөр ябуулжа, сомоной Соведэй сессиин гү, али гүйсэдкомой заседаниин үзэмжэдэ табигдаха шухала асуудалнуудые бэлдэнэ. Жэшээлхэдэ, һүүлэй үедэ тус комиссиин гэшүүд гектар бүхэнийе аша үрэтэйгээр хэрэглэжэ, ургасыень дээшэлүүлхэ арга боломжонууд, абаһан түл түрсэеэ һайнаар харууһалжа, хүхэ ногоон дээрэ гаргаха болон бусад асуудалнуудые Соведэй сессиин, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй заседанинууд дээрэ табяа. Сессиин шиидхэбэреэр һүүлэй хоёр жэлэй туршада «Одон» совхозой механизаторнууд 310 гектар шэнэ газарһаа ургаса хуряажа абаһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус комиссиин гэшүүд хабарай тарилгада хүдэлгэгдэхэ оньһон техникэ һайнаар бэлдэхэ, хүрэнгын орооһо нара һалхинда шаруулжа шанаржуулха, хордохо таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, луговодуудай ажал зүбөөр эмхидхэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэриие шалгажа, олохон дутагдалнуудые элирүүлээд, дары хэмжээ абаа.

Совхозой хоёрдохи отделениин һаалиин фермын дэргэдэ байгуулагдаһан депутадай постын ажал тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Гурбан хүнһөө бүридэһэн депутадай постые үнинэй механизатор, коммунист Е. М. Варфоломеев хэдэн жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Постын гэшүүд гансал фермэ дээрэхи ажалаа хараад байдаггүй. Отделениингээ тракторно-таряан ажалай бригадын, хонишодой, мал шахан тарглуулдаг гүүртэнүүдэй ажал саг үргэлжэ шалгажа, бии байгаа дутуу дундануудые дары усадхаха талаар яаралтай хэмжээ абана. Тиихэдээ өөһэдынгөө хүдэлмэридэ түрүү хүнүүдые олоор хабаадуулдаг, тэдэндэ түшэглэжэ, малшад, механизаторнуудай дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулна. Бүхыдөө 9 эдэбхитэдтэй. Тэдэнэр һарадаа нэгэ удаа сугларжа, хэхэ хүдэлмэреэ нарииваар түсэблэдэг. Ямар асуудалда онсо анхарал хандуулхаяа зүбшэдэг гуримтай. Хүн бүхэн тусхай даабаритай. Жэшээнь, постын гэшүүн Н. В. Крылова һаалишадта туһалдаг юм. Фермын коллектив ажахы соогоо ходо түрүүлжэ, һара, квартал, жэл бүхэнэйнгөө даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Фермын һаалишад түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түрүүшын кварталай даабаринуудые үлүүлэн дүүргэжэ шадаа.

Һунгагшадай захил, дурадхалнуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ асуудалда сомоной Совет һүүлэй үедэ ехэ анхарал табижа байдаг болонхой. Депутадуудай эрилтээр Хүсөөтын найман жэлэй һургуули 10 жэлэй болгогдохонь. Ерэхэ намар тус һургуули шэнэ байшантай болохо. Энээнһээ урда жэлнүүдтэ совхозой хүдэлмэришэдэй үхибүүд Хушуун-Үзүүрэй, Түгнын дунда һургуулинуудта ошожо һурадаг байгаа.

Сомоной Соведэй депутадуудай оролдолгоор ажахын гурбан отделениин хүдэлмэришэд нёдондо телевизортэй болоо.

Гэхэ зуура бүхы ажалнай урагшатай һайнаар ябана; һунгагшадай захил, дурадхалнууд саг соогоо дүүргэгдэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй. Бидэнэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии. Сомоной Совет, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитет саг үргэлжын комиссинууд болон депутадуудай постнууд эдэ дутагдалнуудаа сүм усадхажа, ажалаа бүри һайнаар ябуулхын тула оролдоно.

Б. БАЗАРГАРМАЕВ,
Хүсөөтын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Мухар-Шэбэрэй аймаг.



АРГАТЫН ХҮБҮҮД ЯБАЛСАҺАН ЮМ

Аргата нютагай баатарлиг хүбүүдэй шэн зориг, габьяа тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэхэ болоо һаа, ном бэшэхээр юм бэзэ. Гэбэшье газетын багахан статья соошье энээниие харуулмаар гэээд би һананаб...

30 жэлэй саана совет арадай туйлаһан Илалтын удха шанар бултанда мэдээжэ. 1941 оной июниин 22-ой үдэр хархис фашис булимтарагшадай Эхэ орондомнай добтолһон тухайнь бидэ дуулаа һэмди.

Тиихэдэ Аргатадамнай ехэ митинг болоһон юм. КПСС-эй Баргажанай райкомой түлөөлэгшэ нүхэр Фролов хүшэр хүндэ дайнай эхилһэн тухай мэдүүлээд, нэгэ хүн шэнгеэр Эсэгэ ороноо хамгаалан бодохыень нютагаархидыемнай уряалаа бэлэй. Энээниие сугларагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтажа, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые үргэнөөр абажа эхилһэн байгаа. Тингэжэ «Бүхы юумэн — фронтдо, бүхы юумэн — илалтада!» гэһэн уряа доро колхознигууд габшагайгаар ажаллажа эхилһэн юм.

Харин сэрэгэй албанай наһанда хүрэһэн зомнай фронт мордожо эхилээ бэлэй. Дайнай жэлнүүдтэ Аргатымнай 500 гаран хүбүүд сэрэгтэ татагдаһан байха юм.

Эгээл түрүүлэн ошоһондой дунда аха дүү Кулыковтониие (Чойжи-Нима, Шойнхор, Ширетор, Санга) онсо тэмдэглэмээр. Энэ угсаатанай 15 хүбүүд тэрэ жэлнүүдтэ фронт мордоһон байна. Гадна Цыдып Хобраков, Дымбрен Базаров, Дугар Рабсалев, Шаты Шагбанов гэгшэд фашис булимтарагшадые оронойнгоо баруун хилэ шадар угтаһан байха юм.

Арбан долоонһоо 55 хүрэтэр наһатай зон эдэ жэлнүүдтэ сэрэгтэ мордоо. Гүлмэр залууханууд Очиржап Дабаев, Эрдэни Шотхоев, Пурбо Монголов, Балсан Бадмаев болон наһатай болоһон Шагжи Тубденов, Очир Муханданов, Цырен Ухилонов, Гыпыл Сангадиев, аха дүү Андреевтэн, Аваакум Козулин, Аюрзан Будаин, Цырен-Базар Сангадиев гэгшэд зэм зэмсэ түшэлсэн, фашис булимтарагшадтай тэмсээ.

Эдэнэрэй олонхинь бусаагүй. Теэд нэрэнүүдынь арадай мүнхэ дурасхаалда үлэнхэй. Буряадууд,ородууд, татарнууд болон бусадшье яһатан Аргатын хүбүүдбди гэжэ хэлэдэг байгаа. Арадуудай хани барисаан Илалтын эшэ үндэһэн байгаал!

Дайнда ябахадаа нютагайнгаа хүнтэй уулзаха гээшынь ямар ехэ баяр байһаниие фронтовигууд һайн мэдэхэ ёһотой. Харин Цыремпил Балтуевич Бубеев Калининска фронтдо дайлалдажа байхадаа, Великие Луки хото шадар Чимит-Цырен Мутуев, Пурбо Муханов, Радна Цыдыпов гэгшэдтэй уулзаха золтой байгаа.

Теэд заримдаа иимэ уулзалганууд гансал баяр асардаггүй һэн. Удангүй Великие Луки хото сүлөөлхын түлөө болоһон тулалдаанда Радна Цыдыпов баатарлигаар унаа. Тэрэнэй түлөө үһөөгөө абаа, хархис дайсадые гам хайрагүйгөөр сохихобди гэжэ нютагайнь хүбүүд хүүр дээрэнь тангариглаа.

Цыремпил Балтуевичай дайшалхы зам тухай хөөрэхэ дуратай байнаб. Отделениин командир, ахалагша сержант Бубеев 1942 оной август соо Витебск хото шадархи Ермачки гэжэ һууринииие сүлөөлхэ үедэ баатаршалга харуулһан юм.

Дайсанай харюугай добтолгодо бодохо үедэнь пулемётчик Герышков алуулшаба. Нүхэр Бубеев саг дары тэрэниие һэлгэн, дайсанай автоматчигуудые хиргажа, танкнуудые мэргээр буудажа, фашистнуудые тоггоогоо. Олон солдадаа гээһэн дайсан удангүй сухариха баатай болоо һэн.

Энэ тулалдаанай үедэ отделениин командир контузи абабашье, һууридаа үлөө, дайсанай сухаритар пулемёдоороо буудаһан зандаа байгаа. Иигэжэ сэрэгшэдтэ эрэлхэг зоригой жэшээ харуулжа, байлдаанай амжалтатайгаар дүүрэхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлээ гээшэ. Энэ баатаршалгынгаа түлөө Цыремпил Бубеев «Шэн габьяагай түлөө» медаляар шагнагдаһан юм.

Саашадаа Цыремпил Балтуевич Ленинград шадар, Зүүн Пруссида дайсаниие һамна бута сохилсожо, Берлинһээ 60 километр хажуу тээ дайгаа дүүргэһэн байна. Дайнай һүүлдэ тэрэ ажалай габьяа харуулжа, хүдөө ажахын олон һалбаринуудта элдэб ажал хэнэ.

1941 оной октябрь һарын хүшэр хүндэ үдэрнүүдтэ Сибирьтэ эмхидхэгдэһэн дивизинүүдэй нэгэнэй бүридэлдэ манай нютагай хүбүүн Бадма Сангадиевич Хобраков оролсожо. Эхэ оронойнгоо нийслэл Москвае хамгаалалсаһан юм.

Тэрэ түрүүшээр тагнуулшан ябаһан. Тиимэһээ дайсанай ара талада оло дахин гаралсаһан, «хэлэ» асаралсаһан, дайсан тухай үнэтэй, хэрэгтэй мэдээсэлнүүдые командованидаа дуулгалсаһан байха.

Тэрэ хэдэ дахин шархаташье һаа, һөөргөө фронт бусажа, дайсаниие хюдалсаһаар лэ ябадаг һэн. Бүри һүүлдэнь Бадма Хобраков ухэр буугай наводчик болоһон байгаа. Тиихэдээшье мэргэнээр, онобшотойгоор буудадагаараа алдаршадаг бэлэй. «Манай мэргэн монгол» гэжэ тэрэниие сэрэгшэд дэмы нэрлэдэггүй байгаа.

Алдар солын III шатын орденоор, олон медальнуудаар Бадма Сангадиевич Хобраков шагнагдаһан байха. 1942 ондо Брянска ой соо тэрэ хүндөөр шархатажа, нютагаа бусаха баатай болоо һэн. Тингээд лэ эндэ, ара талада илалтын ерэхэ үдэрые габшагай ажалаараа дүтэлүүлэлсээ.

Дайнай ветеранууд — ажалай ветеранууд... Эдэнэрэй хүсөөр Агууехэ Илалта ерээ. Эдэнэй мүнхэ дурасхаалыень сахин ябаял.

Б. ЦЫРЕНОВ,
Хурамхаанай аймагай Хара-Модоной сомоной Соведэй дэргэдэхи дайнай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ.

ҮН БА БАЙГААЛИ

...ЭЖЭМЭДЭЙ ЭЗЭН

ОЧЕРК

...мэдэй хада уула хүр... хушагдажа, гол гор... мүльһэн хушалта до... ...рожсоор, зэрлиг дүлии ...дые буугай сууряан, ...дуун һэреэжэ, хан...лингые хүряалга — аг... түлэг дундаа эхилдэг ...Хэжэмэдэй баруун ...— Үүхигэдэй адаг гэ... ...дэ штатна ангуушан ...ювэй участогай түб ...ршоно.

...а хайшаа табан метр ...дулаан гэр, багахан ...сарай доро движок. ...дуураа таһалагдаһан ...ой нэгэ хубиндань саһан ...шобхогор һүри үб...гөө таһалганиь — мо...байра. Хорёогой ойро ...руулаад тахалха хаб...дэнхэй. Нохойнуудай ...гэжэ нэрлэхээр олон ...уд «үйлсэтэнэ». Эдэ ...жэл дүтын сэлеэн бо...ндилиндэ хүрэтэр зуу...ометр, харин аймаг... Багдарин хүрэтэр сэ...маар 210 гаран кило...олохо холын зэрлиг ...түхеэрэгдэнхэй бай... Агнуури гээшэмнэй ...бэрхэтэй, ехэ ажал ...Базаржаб Жалсано...дэхи ажалдаа — аг... бодомжотойгоор, ...ажахын шухала ...эхилһэндэл ад...һээ бэлдэдэг юм. ...мар-үбэлэй сезондо ...Базаровые штатна ...наар, мүн хоёр ha...роор Рыгзен ...Кам... Сергей Бадмаев гэг... бригададаа нэмжэ ...залуу хүбүүдтэй ...Хэжэмэдэй эзэн аг... эхилээ һэн. Энэ жэл...н, булган үсөөн бай... түлэб туруута ангай ...лдэхэ түсэб дахжа ...мнай тон бэрхэтэй ...гээшэ. Хурса таха...доо эмээллэн, буугаа ...нохойнуудаа да... Базаржаб Жалсано...дынгаа ангуушадгай ...хүбшэнүүдые һэгэ ...тураг ангуудай һүрэ...хонон үнжэн мүшхэ...

...аб Рыгзенов бага... агнуурида шунал... Үдэрөө дууһан хүб... гүрөөһэ намнажа ...ажа ябахадаа, огог...ор зуугаад алхамай ...д байбашье, захэ...хо шадалгүй боло...амаржа һуудаг ту...рэнэй хөөрэхые шаг...

...онуудһаа намар...ээон бүхэниие алга...гуурида гарадаг бо... Ээлжээтэ амарал...ротдо гү, али гэр ...маржа үнгэргэхэ гээ... ...тоби наһа гүйсэтэрээ ...юм. Хоёр жэл ...аба хэээд байхадань, ...лэжэ, Рыгзенов хам...жэл зүүн зүгтэ Эхэ ...аюулгүй байда... ...хамгаалалсажа га...мынь сельпогой тү...эр, комхозой дирек... Улаан-Ярууна кол...отделениие эрхилэг...рһатын совхозой ба...хэрэгүүдэй гаһаг ...хүдэлөө. Эдэ бүхы ...Рыгзенов намар ...алта абажа, тайга ...олзотой бусадаг ...Хэрмэ, булга олоор ...баталһан хэл... бүри дүүргэжэ, ...ушан гэһэн суутай ...Жэжэ ангуудай 1969 оной үбэл ...рмэнэй, олон бул... тушаагаа һэн.

...ангуушан ямар... ...ээор бариха ехэ... боломжотой байна ...эд Рыгзенов уча...хэды ехэшье һаа, ...ууд бииб, хэды ...багсаан мэдээд ...гэжэ хэды ан ба... байһанаа өөрөө ...агнуурияа түсэблэ... 1962 ондо мя... бэлдэхэхэ гэ...ногүй захирал... 80, Баунтда ...агайн мяха тү...ур тушаагдаа һэн. ...олон ангууд шар... хээрэ минитэ хосорһон байгаа гээшэб! Тэрэнһээ хойшо Витимэй хизаарта хандагайнууд үсөөржэ, урданайхидаал адли ойро дүтэ харагдахаяа болишонхой. Илангаяа Хэжэмэдэ олон тураг ангууд хюдагдаа һэн. Мүнөө эндэ буганууд лэ олон, арба-хорёодоороо һүрэглэн ябадагшье һаа, һүүлэй арбан жэлдэ хандагайнууд үсөөн дайралдадаг болошонхой. Һаянай эдэ томо турагууд үдэжэ, олошорхоор боложо байгаа юм. Энээндэ Хэжэмэдэй эзэн һаад хэхэгүй гэжэ оролдоно.

Хэжэмэдэй участогые даажа абаһан түрүүшынгээ жэлнүүдтэ Рыгзенов буга, хандагайнуудай һүрэглэн байрладаг газарнуудта дабһа тараадаг, гүрөөһэн болон шандагануудта минеральна тэжээл асаржа үгэдэг заншалтай. Мүнөө жэл бригада бүридхөөд байхадаа, хээрын ангуудта зундаа набшаһата тэжээл, үбһэ бэлдэдэг болохо зорилготой. Баһа тураг ангуудта ехэ аюул хэдэг шоно арьлатаниие үсөөрүүлээгүйдэ аргагүй. Һүүлэй үедэ эндэ тэндэ шоны бариһан һэеүүд ходол дайралдадаг болоо. Һаяхан һүрэг шононууд нэгэ һогоое Хэжэмэдэй хабсагайта эрье руу намнажа оруулаад, елүүр мүльһэн дээрэ хүсэжэ барихыень харахадаа, Хэжэмэдэй эзэн досоогоо хара буужа: «Эдэ арьлатад ямаршье браконьернүүдһээ ехэ хохидол ушаруулжа эхилбэ. Тэмсэхэ болообди. Байрладаг газарыень элирүүлээд, үргээл хэе. Нэгэ ниил хорон бии, тараажа табия, — гэжэ Базаржаб Жалсанович залуу ангуушадтаа хэлэжэ байгаа һэн.

Хойто аймагуудай холын участогуудта үбэлэй агнуури апрель гаратар шахуу үргэлжэлдэг. Ангай арһа бэлдэхэлгэ февралиин хахадаар дүүрэбэшье, тураг ангуудые, арьяатадые агналга үргэлжэлһөөр лэ байдаг. Хэжэмэдэй эзэн — Рыгзенов мяха тушааха түсэбөө дүүргэхын тула үлөөшэ хугасаада үшөөл олохон үдэр хоногуудые ээрэ үнгэргэхэ болоно.

Нёдондо жэлэй үбэл 18 буга, хандагайн мяха, хоёр бугын шуһан эбэр тушаагаа һэн. 1974 ондо Б. Ж. Рыгзенов 2.400 түхэригэй продукци гүрэндөө тушаажа, түсэбөө дүүргэнхэй. Харин мүнөө үбэл бригадынгаа ангуушадтай 12 тураг, хоёр бодон гахай январиин 1 болотор тушааһан байгаа. Мүн 100 хэрмэнэй болон бусад үнэтэ ангай арһа тушаагаа. Үшөө 10 оро бариха зүбшөөлтэй. Үбсүүндэ хүрэмэ хүр саһатай Икадай шэлэдэ байрлагша эдэ ангуудые агнахань, барихань ехэл бэрхэтэй зорилго болоно. Юрэдөө, агнуури сезоноор дүүрэдэг гэлсэдэгшье һаа, штатна ангуушан жэлэй тойротор ходол тухашарангги байдаг. Намар-үбэлэй агнуури дүүрэжэ, апрелиин эхеэр гэртээ харижа, бэлдэһэн продукцияа тушаажа, тоосоһоор байтарнь май һара гаража, бугын шуһан эбэр голлуулхаяа дахин лэ ой хүбшэдэ гараха болзор ерэхэ. Июнь һарын хахадлатар буга агнажа байсаад, удангүй һөөргөө участогтаа ошожо, үбһэ сабшаха, мүшэр бэлэдхэхэ, дабһа тарааха, гэр байрынгаа ханые хүбхэлхэ, хушалтыень бүглэжэ заһабарилха, кэмэс бэлдэхэ гэхэ мэтэ ажалаа сентябрь гаратар үргэлжэлүүлдэг. Тингээд лэ баһа намар-үбэлэйнгөө агнуурида гарахаар түхеэржэ эхилхэ...

Ангуушад хэдэн хоног агнажа ябаһанаа түб баазадаа ерээд байна гээшэ. Владимир Базаров «Агнуури ба агнуурийн ажахы» гэжэ журнал уншана. Харин Хэжэмэдэй эзэн хоймор талада забилан һуунхай, «Альпинист» гэһэн транзисторна приёмник урдаа табяад, Улаан-Үдэһөө «Баян талын аялга» гэһэн радиожурналай ээлжээтэ һонинуудые шагнан һуугаа һэн.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.



ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ

Хэрбээ үдэшэ орой Толтойн сомоной хажуугаар гараа һаа, тэндэ электрын галай яларжа байхые харахат. Эндэ сомоной Соведэй гүйсэдкомой секретарь Вера Дашеевна Халбазкова хүдэлжэ һууна гээшэ. Эдэ үдэрнүүдтэ тэрэнэй хэхэ ажал ехэ. РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдые болон нютагай Соведүүдые һунгаха һунгалтын материалнуудые тэрэ эртэнһээ бэлдэнэ.

Вера Дашеевна арбан хоёр жэлэй туршада сомоной Соведэй депутат ябажа, арбаад жэлэй туршада сомоной Соведэй гүйсэдкомой секретаряар хүдэлнэ. Даалгагдаһан тушаалдаа харюусалгатайгаар хандадаг, ажал хүдэлмэридөө дүй дүршэлтэй болоһон дээрэһээ тэрэ арад зонойнгоо дунда ехэ хүндэтэй болонхой.

Сомоной Соведтэ орохододо ходо арюун сэбэр, гүйсэдкомой секретарь хүнүүдые илдам зөөлэнөөр угтан абаад, хэрэгтэй асуудалыень дары шиидхээд үгэхэ. Сомоной Соведтэ депутадуудай тусхай булан бии, тэндэнь депутадуудта хэрэгтэй ном, журнал, хуули, заабаринууд болон бэшэшье шухала материалнууд байдаг юм.

Ажал хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандадаг, арад зонойнгоо этигэл, найдабари харюулһан Вера Дашеевна КПСС-эй райкомой, аймсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр нэгэнтэ бэшэ шагнагдаһан байха. «Манай Вера Дашеевна хүн зондоо туһатай, ёһотойл депутат гээшэ даа» гэжэ Хуурай-Һубагай ажалшадай хэлсэхые нэгэнтэ бэшэ дуулаа һэм.

Зураг дээрэ: Вера Дашеевна (баруун гарһаа) сомонойнгоо Соведэй гүйсэдкомой бухгалтер Б. Р. Гыргешкиноватай хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

Б. БИРБАЕВ.
Авторай фото.

Түнхэнэй аймаг.

СТУДЕНТНЭР ПРАКТИКАҺАА БУСАБА

Энэ жэлдэ манай институт дүүргэхэ студентнэр һаяхан практикаһаа бусаба. Оронойнилээд олон хотонуудай промышленна предприятинуудта хүдэлһэн, дипломно ажалаа хэһэн байна.

Эндэ юу тэмдэглэлтэйб гэхэдэ, дипломдоонь хэрэглэгдэхэ материал суглуулхаһаа гадна, мастернууд боложо хүдэлһэн, ахамад хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлдэ һураһан юм. Жэшээнь, Ольга Ерохина Канскын һүн-консервын комбинадта практика гараха үедөө мастераар хүдэлһэн, магтаал һайшаалда хүртэһэн байна. Барнаулай мяханай комбинадта Мария Кононова мастераар хүдэлжэ, дипломдоо хэрэгтэй материал асаржа ерээ. Тэрэнээ мүнөө согсолон бүридхэжэ, өөрын тобшолол, ажаглалта гэхэ мэтын шухала зүйлнүүдые оруулжа байгаад, дипломоо бэшэнэ. Студентка Александра Лукинова эрхим һайнаар һурадаг, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадагша һэн. Омскын элеваторто цехые даагшаар хүдэлжэ, спортдо дуратайшуулые бүришье олоор оруулжа шадаа. Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Залуу лекторэй һургуулида эдэнэр булта ябалсажа, ниитын гэхэ гү, али хоёрдохи мэргэжэлтэй болохые оролдоһон юм. Энэнь практикын үедэ туһатай байгаа. Жэшээнь, Ольга Ерохина лекторэй һургуулида саг үргэлжэ ябаһан, элидхэлнүүдые хэһэн байна. «Лекторэй үгэ тухай» гэжэ элидхэлынь онсо һайшаагдаа һэн. Практикын үедэ гансашье мастерай тушаал дүүргэжэ байгаагүй, харин ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. «Байгал — Сибириин зэндэмэни» гэжэ элидхэлыень Канск хотын хүн зон ехэтэ һонирхожо шагнаһан юм. Тиихэдэ Мария Кононова практикын үедэ хоёр элидхэл хэһэн байна.

Залуу лекторэй һургуулиин аша үүргэ үнэхөөрөөшье ехэ. Тиигэжэ инженерно-экономическа факультедэй 49 студент нёдондо жэлдэ залуу лекторэй һургуулида ябалсажа, «Знание» бүлгэмэй гэшүүндэ абтаһан юм. Тэдэнэр практикаяа яһала урагшатайгаар үнгэргөө. Жэшээнь, Л. Ананина Барнаулай талха татадаг комбинадта хүдэлхэ зуураа, «Комсомолой прожектор» гэжэ ханын газетэ хэды дахин гаргалсаһан, хамтаараа театрта ошохо, санаар һолжорхо хэрэг эмхидхэһэн байна.

Ниитэ-политическэ практика гэжэ шэнэ предмет манай институдта энэ жэлһээ заагдана. Философиин ба научна коммунизмын кафедра энэ курсые шэнээр зохёоһон байна. Кафедрые даагша доцент Б. Ш. Шатонов, багшанар Д. Р. Мангутов, Ю. Г. Дылыков, Д. С. Башинов гэгшэд энэ хэрэгтэ илангаяа эдэбхитэйгээр оролсожо, студентнэрэй ниитын ажалда хабаадалсажа, хэр зэргэ дүй дүршэлтэй болоһыень согсолон хэрэглэһэн юм.

Мяха-һүнэй промышленностиин ба инженерно-экономическа факультедэй табадахи курсын 181 студентнэрэй 118-ниинь лекционно ажалда хабаадалсажа, хүн зониие һонирхуулжа шадаха байһанаа харуулаа. «БАМ — үе сагай агуу барилга» гэжэ темээр 46 студент элидхэл хээ. Тиигэжэ студентнэр А. Куклина, Г. Шабаева болон бусад Новосибирскэ областиин Куйбышевска һүн-консервын комбинадта хүдэлхэ зуураа, Байгал-Амарай түмэр харгын барилга тухай элидхэл хэһэн байна.

Манай институдай студентнэрэй практика гараһан Москва, Ленинград, мүн Уураал ба Сибириин промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд Байгал далайгаар ехэтэ һонирхоһон байна. «Байгал — Советскэ Союзай зэндэмэни» гэжэ темээр манай студентнэр 34 элидхэл хэһэн юм.

Ниитэ-политическэ практикаараа студентнэр шалгалта яһала урагшатайгаар гараа. Мүнөө дипломно ажалаа хэжэ, сүлөөгүй байна.

И. ТУГУТОВ,
Зүүн Сибириин технологическа институдай багша.

ЭХЭНЭРНҮҮД ЭРЭШҮҮЛЫЕ АХЯА ГҮ?

СССР-эй Педагогикын эрдэмэй академиин вице-президенттэй, тэрэшэлэн хүүгэдэй ба ургажа ябаа залуу үетэнэй бэе махабад шэнжэлдэг институдай директортэй хөөрэлдэбэб. Биологиин эрдэмэй доктор, профессортэй. Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй президиумэй гэшүүнтэй. Бүхэроссиин педагогикын бүлгэмэй түрүүлэгшэтэй. Бүхэсоюзна «Знание» гэжэ бүлгэмэй гэшүүнтэй...

Намайе олон хүнтэй хөөрэлдэнэ гэжэ һанаба гүт? Үгы даа, нэгэл эхэнэртэй хөөрэлдөөб. Тэрэнэймни нэрэ солонь — Антонина Георгиевна ХРИПКОВА.

— Һүүлэй мэдээнүүдэй ёһоор, манай орон доторхи мянган эхэнэр бүхэнэй 739-ниинь дээдэ гү, али дунда эрдэмтэй болонхой, харин эрэшүүл... 737. Эхэнэрнүүд эрэшүүлые хайшан гэжэ ахяаб?

— Гансада тиигэжэ бэшэ aаб даа. Агуехэ Октябриин социалис революциин һүүлээр Россиин дүрбэн эхэнэр бүхэнэй нэгэниинь лэ уншажа, бэшэжэ шадаха байһан юм. Зуун заха хизаарнуудай эхэнэрнүүд үргэлжэ дээрээ үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан юмэл. 48 янзын бага яһатан үзэг бэшэгтэй оройдооо шье болоогүй, барга харанхы байгаа бэлэй.

Манай орон үзэг бэшэг мэдэхэгүй үтэли байдалые усадхаад, бүгэдэ ниитын уялгата һуралсал удаа дараалан бэелүүлжэ ороһон юм. Түрүүшээр эхин шатын һургуулиин дүрбэн классай, хожомынь долоо, найман классуудай бии болгогдоһые бултадаа мэдэнэбди. Байша оной һүүл багта бүгэдэ ниитын арбан жэлэй дунда һуралсалда оролго дүүрэнтэхэ байна.

— Һургуулиин шаби, техникумэй һурагшад, студентые һургахын тула гүрэн «хэды» шэнээн гаргаша хэнэб»?

— Юрэнхы эрдэмэй һургуулида нэгэ үхибүүнэй жэл соо һуралгэ дунда зэргээр 120 гаран, техникумдэ һуралга — 480-яад, дээдэ һургуулиин студентын һуралсал жэлэй 900-гаад «түхэригтэ» болоно.

Тэрээнһээ гадна, үдэшын һургуулида, техникум болон дээдэ һургуулинуудта үйлэдбэриһөө һаатан һамшангүй һурагшадта гүрэмнай иимэ хүнгэлэлтэнүүдые үгэдэг: шалгалтануудай гү, али диплом хамгаалгын үедэ түлбэритэй нэмэлтэ амаралта, аха классайхидта табин процентын түлбэритэйгөөр неделиин бүхэнэй нэгэ үдэр үгтэдэг.

— Һургуулинуудай аха классуудта яахадаа хахадһаа олониинь басагад байнаб?

— Энэ ушарта басагадые магтамаар: тэдэнэр хүбүүдһээ үлүү оролдосотой, нэгэрүү байдаг. Тэрээнһээ гадна, хүбүүд гээшэмнай түрһөөр лэ бэеэ даажа гарахые хүсэдэг. Тиимэһээ аха классуудта һурадаг хүбүүд техническэ мэргэжэл олгохо училищида орожо, ажал һуралсал хоёрые ээлжэлүүлдэг гү, али романтикатай холбоотой далайн училищида һурадаг байһаниинь яһала ойлгосотой.

— Техническэ мэргэжэл олгодог училищида басагадые абалга юундэ хизаарлагданаб? Юундэ тиигэнэб? Танай һанахада, мэргэжэлээ шэлэн һураха асуудал хэр шухалаб?

— ГПТУ-да залуушуулай һуража олодог 1.110 мэргэжэлэй 975-ень басагад шудалжа шадаха байна. Бусад мэргэжэлнүүд физическэ талаараа хүндэ байһан тулада басагадай бэе махабадта таарахагүй юм. Эхэнэрнүүдые ниитын үйлэдбэридэ хабаадуулхадаа, эхын талаар тэрэнэй дүүргэхэ ёһотой үүргэ анхаралда абтаха зэргэтэй.

Мэргэжэлээ эртэнһээ, зүбөөр шэлэлгые бидэ, багшанар, тон шухалада тоолодогбди. Хүнүүдэй ерээдүйнгөө мэргэжэлые зүбөөр шэлээд, тэрэнээ шудалхын тула бүхы хаба шадалаа гаргаад байгаа һаань, тэдэниие жаргал олохо байха гэжэ ородой агуехэ педагог Ушинский зуугаад жэлэй саана хэлэһэн юм. Энэнь түргэн мэргэн манай XX зуун жэлдэ илангаяа шухала удха шанартай байна.

— Дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй хахадынь гэхэ гү, али 2,4 миллиониинь басагад байна. Тэдэнэр ямар мэргэжэлдэ дуратай хаб?

— Эгээл дуратай мэргэжэлнүүдыень нэрлэбэл: орон доторхи гурбан инженер, судья бүхэнэй нэгэниинь, дүрбэн врач бүхэнэй гурбаниинь эхэнэр, харин багшанарай 71 процентнь эхэнэрнүүд байба.

— Багшанарай гурбанай хоёр хубиһаа дээшэнь эхэнэрнүүд. Энэнь һайн гү, али муу гү?

— Хэрбээ хахадһаа дээшэ бэшэ һаа — һайн байгаа гэжэ хэлсэдэг. Эхэнэр хүн гээшэ — эхэ, хүмүүжүүлэгшэ болохо табисууртай байдагынь элитэ. Тиимэһээ үхибүү субилха түрэлхиин дүй шадабаритай, дура абьяастай байдаг. Энэнь илангаяа бага наһанай үхибүүдые хүмүүжүүлхэдэ тон шухала байханьь лабтай. Гэхэ зуура, дүндуур «бэрхэтэй» наһанай үхибүүдтэ, илангаяа хүбүүдтэ эрэшүүлэй нүлөөн хэрэгтэй юм. Эрэшүүлэй гуримаар хөөрэлдэхэ, эрэшүүлһээ ажабайдалай жэшээ абаха, эрэшүүлтэй хамта дархалха, загаһа агнаха, аяншалха, футбол наадаха гэхэ мэтэ һонирхолтой хэрэгүүд тэдээндэ нүлөөлдэг байна.

— Багшанарай бүридэлые «тэнсүү байлгахын» тула юун хэгдэнэб?

— Түбхын түрүүндэ багшанарай мэргэжэлые хүбүүдэй дунда хүндэтэй болгохо гэжэ оролдонобди. Эрэшүүл багшанарай хүдөө нютагуудай һургуулинуудта ехээр дуталдадаг хадань, колхоз болон совхозууд багшанарай институдуудта өөһэдынгөө стипендиадуудые эльгээнэ. Түрэһэн нютагтаа бусажа багшалһан хүнүүдтэ хүнгэлэлтэнүүд үгтэдэг. Тэрээнһээ гадна, бүхы хүбүүдые — хото, хүдөөгэйшье — институдта түрүүшын ээлжээндэ абадаг болонхой.

— Тиихэдээ адли эрхэтэй байлгын гурим эбдэһэн ябадал болоногүй гү?

— Болоногүй, энэмнай саг зуурын хэмжээн ха юм. Гэхэтэй хамта, ондоо вузуудта хүбүүд иимэрхүүгээр лэ «өөһэдынгөө» һууриие басагадта үгэнэ бэшэ аал даа. 1941 оной урда тээ эрэшүүл багшанар мүнөөнэйхиһөө нилээд олон байһан юм. Тиимэһээ мүнөөнэй ушар байдал — дайнай хойшолон болоно.

— Антонина Георгиевна, Та научна зуу гаран зохёол бэшэһэн, Европодо аюулгүй байдал хангахын түлөө тэмсэдэг совет комитедэй гэшүүн, элдэб журналнуудай редколлегинүүдэй гэшүүн байнат... Хайшан гээд эдэ уялгануудые нэгэн доро дүүргэнэ гээшэбта?

— Нээрээшье, хүндэшэг байдаг. Сүүдхэ хаанаашье хүрэдэггүй агша. Гэр бүлэдөө, эгээл эрхэ, инаг — аша хүбүүндээ ехэ анхарал хандуулхые хүсэгдэдэг. Мүн балетдэ дуратайб, театрнуудай премьеранүүдые, шэнэ номуудые алдангүй хараха, уншаха гэжэ оролдохош. Хэдэг хүдэлмэреэрээ сэдьхэлээ ханаад байбал, бүхы юумэн бүтэсэтэй, аятай байдаг.

Валерия ПРУТ,
АПН-эй корреспондент.



УРАН БЭЛИГЭЭ — УЛАД ЗОНДО

НЮТАГ НЮТАГАЙ һонин

Бау Базарович Ямпилов хүгжэмтэ гурбан зуу гаран зохёол бүтээһэн гэжэ мэдэнэбди. «Булагай эхиндэ», «Нюдөө харалга», «Шэдитэ нюуса» гэһэн оперонуудынь, «Арюун гоохон Ангар дүүхэй «Патетическэ баллада» гэһэн баледуудынь Буряадай оперо болон баледэй театрай репертуарһаа гарадаггүй. Тиихэдэ тэрэнэй симфоническа зохёолнууд бүхэсоюзна болон республикын радиогоор ходо дамжуулагдажа байдаг ха юм.

Һүүлэй үедэ зохёогдоһон «Цыремпил Ранжуров» гэжэ шэнэ оперонь амжалтатайгаар табигдажа, олонниты зүгһөө һайн сэгнэлтэдэ хүртөө. Буряадай түрүүшын революционер Цыремпил Ранжуров тухай баатарлиг-романтическа оперые хүгжэмдэ дуратайшуул сэдьхэлээ хананганаар шагнадаг.

Б. Б. Ямпилов — Буряадай АССР-эй, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша. «Шэдитэ нюуса» гэжэ оперонь республикын шанда хүртөө һэн. «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ баледэйнгээ түлөө РСФСР-эй гүрэнэй шанда хүртэһэн композитор мүнөө зохёохы ажалайнгаа түлэг дунда ябана. Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной ээлжээтэ пленумдэ бэлдэжэ сүлөөгүй һууха-дань, бидэ тэрээнтэй уулзажа, ажал тухайдань хөөрүүлээ һэмди.

— Уран бэлигээ улад зондо зорюулхаһаа һайхан жаргал байхагүй, — гэжэ Буряадай АССР-эй депутат Б. Б. Ямпилов хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоин Б. Б. Ямпилов хоёр композиторай шэнэ зохёол зүбшэн хэлсэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фототекст.

ВЕТЕРАНУУДТАЙ УУЛЗАЛГА

Һаяхан Улаан-Үдэ хотын техническэ мэргэжэл олгохо 11-дэхи училищиин 450-яад һурагшадтай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветеранууд Зоя Ивановна Митирёва, Николай Васильевич Асташкович гэгшэд уулзаба. Түрүүлэн үгэ хэлэһэн Н. В. Асташкович баатар хото Сталинградые хамгаалсагшадай нэгэн байба. Түбшэн даруу зан абаритай, наһатайшаг хүн.

Н. В. Асташкович һайн дураараа сэрэгэй албанда дайнай эхилһэн жэл мордоһон. Лётчигой һургуули дүүргээ. Удаань агаарай тулалдаанда ябаһан. Тиин Сталинград шадархи Калач хотын огторгойдо хүндөөр шархатажа, госпитальдо аргалуулаа. Һүүлээрнь дахин фронт... Илалтын үдэрые баһал госпитальдо угтаа. Мүнөө нүхэр Асташкович авиазаводто хүтэлбэрилхы тушаал даана.

Удаань үгэ хэлэһэн З. И. Митирёва мүн лэ дайнай дүүлэн соогуур ябажа гараһан, атаархама арюун намтартай. Тэрэ 1943 оной августын 3-һаа дайнай дүүрэтэр фронт дээрэ медсестрагаар хүдэлһэн. Мүнөө 4-дэхи поликлиникэдэ хүдэлнэ. 19 жэлэй туршада партийна организаци хүтэлбэрилнэ.

Уулзалгын түгэсхэлдэ тус училищиин багша Е. Л. Абрамович, ахалагша хүмүүжүүлэгшэ Ф. В. Клюшова үгэ хэлээ. Һүүлээрнь концерт болобо.

Д. ДОРЖОГУТАВАИ.

ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭРТЭ БЭЛДЭНЭ

Гусиноозёрск хотодо Агууехэ илалтын һайндэртэ бэлэдхэл түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Хаа хаанагүй дайнай ветерануудтай уулзалганууд үнгэргэгдэнэ. «Шахтёр» гэжэ соёлой байшан соо, һургуулинуудта иимэ уулзалганууд хирэ хирэ болоод лэ эмхидхэгдэнэ.

Һургуулиин һурагшад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан нютагайнгаа зон тухай материалнуудые ехээр суглуулжа, стенднүүд болгон гоёоно. Мүн «Советскэ Союзай Геройнууд», «Комсомолшууд-геройнууд», «Хэншье мартагдаагүй» гэһэн стенднүүд клубууд, һургуулинууд соо табигдана.

Энэ хүдэлмэридэ городской библиотекын хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Залуушуултай ехэ һонин хөөрэлдөөнүүдые оло дахин эмхидхээ. Жэшээлхэдэ, Советскэ Союзай Геройнууд тухай 697-дохи нүүдэл колонныя залуу хүдэлмэришэдтэ ехэ һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө һэн. Иимэ журналнуудые үшөө оло дахин үнгэргэхэ гэжэ библиотекын хүдэлмэрилэгшэд шиидэнхэй.

Гадна, «Шахтёр» гэжэ соёлой байшан соо Агууехэ илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һургуулинуудай уран һайханай бүлгэмүүдэй харалга боложо дүүрээ.

Е. ГЕРАСИМОВА.

СПОРТ

ТОБШО ҺОНИН

★ ФУТБОЛ. Ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн ээлжээтэ наадандa арбан командын футболистнууд наадаба. Хоёрдохи, гурбадахи уулзалгын удаа Киевэй «Динамо», Ереванай «Арарат», Москвагай «Локомотив», Ленинградай «Зенит», Москвагай «Торпедо» командууд тус тустаа 4—4 очкотойгоор мүрысөөнэй таблицада түрүүшын һууринуудые эзэлжэ ябана.

★ УРИЛДААН. Хүнгэн атлетикээр Тбилиси хотодо үнгэргэгдэһэн урилдаанда 1700 (15-һаа эхилээд, 70 наһа хүрэтэр) спортсмен хабаадалсаба. «Правда» газетын шанда хүртэхын түлөө Грузиин ниислэл хотодо үнгэргэгдэһэн урилдаанда СССР-эй чемпионуудай медальнууд түрүүшынхеэ бариюулагдаба. Командануудай дундаһаа РСФСР-эй суглуулагдамал нэгэдэхи команда түрүү һуури эзэлбэ.

★ АКРОБАТИКА. Волгоградта акробатикаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадагшад сооһоо СССР-эй кубогта хүртэһэн спортсмен бүхэн эрхим амжалта туйлаба. Мүрысөөндэ 200-һаа дээшэ спортсмен хабаадалсаа. Эрэшүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн наадаанда Юрий Золотов, Шамиль Вильданов, Александр Макаров, Владимир Слепокуров гэгшэдтэ хүрэжэ наадаха спортсмен байбагүй. Хоёр хоёроороо упражнени гүйсэдхэгшэд сооһоо Волгоградай Владимир Алиманов, Владимир Назаров, Людмила Гуляева, Тамара Дубровина, Татьяна Саблина гэгшэд дэлхэйн эрхимэй эрхим гэһэн нэрэ зэргэдэ хүргэбэ. Һүрэлгөөр үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Тольятти хотын Надежда Маслобойщикова, Минскын Вадим Биндлер гэгшэд түрүү һуури эзэлээ. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа хоёр хоёроороо упражнени гүйсэдхэгшэд сооһоо Киевэй эгэлэ дүүнэр Вера, Надежда Тищенкотэн эрхимлээ.

★ ВОЛЕЙБОЛ. Ленинград хотодо ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүүрэбэ. ЦСКА-гай волейболистнууд бусадһаа түрүүлэн 21 очкотой болоно, чемпионой алтан медальнуудта хүртэбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Ригын «Радиотехник», Ленинградай «Автомобилист» командууд эзэлһэн байна.

★ ХОККЕЙ. Дэлхэйн, Европын чемпионууд — СССР-эй суглуулагдамал командын хоккеистнүүд ФРГ-һээ ерэмсээрээ ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэжэ эхилһэн уулзалгануудта хабаадалсаа.

★ ШАТАРААР агшам зуура түргөөр наадаха бүхэсоюзна мүрысөөндэ гушанһаа дээшэ гроссмейстер, СССР-эй спортын мастернууд хабаадалсана. Энэ наадан Москвада, Шатарай түбэй клубта апрелиин 23, 25—27-до үнгэргэгдэхэ байна.

(ТАСС).

ЗАЛУУ БОКСЕРНУУД МҮРЫСЭНЭ

ВЛКСМ-эй горкомой шанда хүртэхын түлөө залуу боксернуудай дунда үнгэргэгдэһэн наадан олоной анхарал татаба.

46—48 килограммай шэгнүүртэ Самбуев Цыденов хоёр түгэсхэлэй наада үнгэргэхөөр рингдэ гараба. Хэюуландаа Буряадай хүдөө ажахын институтда һуралсадаг студентнэр юм. Тренер Виктор Павловай хүмүүжүүлһэн эдэ хоёрой наадаанай дүн гаргахада, Цырен Самбуев очкогоороо шүүжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэнэ.

Удаадахи ээлжээндэ залуушуулай дундаһаа республикын чемпион болоһон, дүршэлтэй боксер Виктор Намжилов Балдановые торгоонгүй шүүжэ, баһал чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Нүгөөдэ — Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда һуралсадаг Виктор Бадмаев эрхим боксер гэгдэһээр үнинэй юм. Эндэ Виктор шүүжэл гараханьгэжэ тухайлагдаһан юм. Зүгөөр тэрээнтэй наадахаар рингдэ гараһан Александр Зудаев бүришье һаа һайн бэлэдхэлтэй, шүүхэл гэһэн эрмэлзэлтэйгээр добтолго, хамгаалга хэжэ байгаад наадахадаа, чемпионой лентэ, шанда хүртэһэн байна. Мүн арбадахи классай һурагша Александр Сагалаев Житниковые торгоон, тогтоонгүй шүүжэ гараһан байна.

Хүндэ шэгнүүртэн сооһоо Сускин Поспелов хоёрой наадан һонирхолтойгоор үнгэрөө. Эндэ спортын мастерта кандидат Николай Сускин мүнөө оройдоо 18-тай боложо ябабашье, РСФСР-эй болон Россиин «Буревестник» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн наадануудта хабаадалсаһан байна. Тиин хүнгэн солбоноор добтолһон Сускин нүгөөдэеэ хоёрдохи раундын ябажа байхада шүүжэ гарана.

Командынууд хоорондын дүн гаргахада багшанарай институдай команда түрүү һуури эзэлээ.

Б. БАЛЬЧИНОВ.

ХОЁР ОЧКОТОЙ БОЛОНХОЙ

Улаан-Үдэ хотын шатаршадай клуб соо даам наадалгаар Агууехэ илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, мүн Ленинград хотые бүһэлэлгэһөө сүлөөлхэ үедэ баатарай үхэлөөр унаһан Советскэ Союзай чемпион Василий Соновой дурасхаалай наадаанда 22 хүн хабаадалсана. Хоёр бүлэг боложо хубаарһан эдэнэрэй дундаһаа (нэгэдэхи бүлэг) мастерта кандидат Николай Баранов, нэгэдэхи разрядтай Станислав Казаренко гэгшэд эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр мүнөөдөө хоёр нааданһаа 2—2 очкотой болоһон байба.

Хоёрдохи бүлэг сооһоо Виктор Шагдыров Богатырев хоёр эрхимлэнэ.

Даам наадалгаар эрхим гэгдэһэн спортсменүүд түрүүшын үдэр тулалдаһан байна. Наймадахи һургуулиин һурагша Сергей Терновский, авиазаводой түлөөлэгшэ Николай Кулаков гэгшэд тэнсэһэн. мастерта кандидадууд — Валерий Бочаровые Николай Маркович шүүһэн байна. Харин хоёрдохи наадаанда Маркович Николай Барановичта шүүгдэһэн байгаа.

С. КАЗАРИНОВ.

ИГОРЬ ДМИТРИЕВ ЭРХИМЛЭЖЭ ЯБАНА

Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө ээлжээтэ наадануудай үнгэргэгдэхэдэ, баһал хүлеэгдээгүй ушарнууд тохёолдобо. Жэшээнь, арба нэгэдэхи уулзалгын болоходо Николай Галданов һурагша Леоновтой наадахадаа, нэгэ хүбүү үлүүтэй болоһон байба. Тиибэшье һаа, эндэ шүүжэ гараханьхэсүүтэйхэн болоһон байгаа. Энээниие ойлгоһон Леонов тэнсэе гэһэн дурадхал оруулба ха. Эндэ Галданов тэнсэхэ дурагүй байжа, наадаяа үргэлжэлүүлһэн байна. Тиигэжэ ябаһаар хоёр хүбүүгээ алдажа, удаань шүүгдэхэ баатай болоо. Мүн Дмитриев тэнсэхэ наадандаа баһал тиимэрхүү ябадал хэжэ ябаһаар Агафоновто шүүгдэшоо.

Энэ үдэр Митыпов Токуреновые, Залкинд Мироновые, Гонзалевский Жаркой гэгшые, Занданов Доржиевые шүүһэн, Брылёв — Маншеев, Ильин — Бартанов гэгшэд тэнсэһэн байна.

Арбан хоёрдохи наадаанай үнгэргэгдэхэдэ, Леонов Бартановые Гонзалевский Зандановые, Дмитриев Жаркойе, Залкинд Агафоновые, Галданов Мироновые, Маншеев Ильиниие, Токуренов Доржиевые шүүһэн байха юм.

Удаадахи наадаанай үнгэргэгдэхэдэ, баһал шанга тулалдаан болоо.

Мүн энэ үдэр хоёрдохи наадаанда үнгэргэгдөөгүй уулзалгын болоходо, Галданов Дмитриев хоёр тулалдажа, олоной анхарал татаба. Абаһаар Галдановынь хюлгын тэг дунда бэрсэдэ гараха хүбүүтэй болобо ха. Эндэ Дмитриевэй шадамар бэрхээр хамгаалалта хэжэ наадахадань, нүгөөдынь саг шахардуу болоһон байба. «Ярахада даараха» тэдэгтэл. Галданов алдуутай ябадалнуудые хэхэдээ, шүүгдэхэ баатай болоо.

Арбан дүрбэдэхи наадаанда Галданов Жаркойе, Маншеев Мироновые, Залкинд Зандановые, Гонзалевский Токуреновые, Агафонов Бартановые, Митыпов Леоновые, Ильин Брылевые, Дмитриев Доржиевые шүүгээ.

Арбан дүрбэдэхи наадаанай һүүлээр Игорь Дмитриев арбан очкотой болонхой, түрүүлжэ эхилбэ. Шатаршад Агафонов, Залкинд, Маншеев, Митыпов гэгшэд эрхимлэгшэһээ хахад очкогоор гээгдэжэ ябана. Галданов Гонзалевский хоёр тус тустаа 9—9 очкотой болобо.

В. МАМИЛОВ.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖ

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» апрелиин 23-да Москвада үнгэргэгдэһэн тиражай дүнгүүд иимэ:

«Спортлото»: 8 (бокс), 21 (морёор урилдалгын спорт), 26 (мотобол), 37 (мэргэн буудалга), 39 (самбо), 42 (хүнгэн атлетикэ);

«Спортлото-2»: 10 (бусэ), 14 (волейбол), 27 (мотоспорт), 33 (регби), 37 (мэргэн буудалга), 46 (хоккей).

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО — ХИЛЫН СААНАҺАА

ЛЕНИНИЗМЫН БУУРАШАГҮЙ ТҮГЭЛДЭР ХҮСЭН

М. А. Сусловай хэһэн «Агуухэ Ленинэй захяа заабаринуудаар» гэһэн элидхэлые социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта дэлгэрэнгыгээр толилно. Москвада болоһон баярай суглаан тухай тоосоон Болгариин хэблэл «Ленинизмын туг доро шэнэ илалтанууд тээшэ», «Ленинэй зааһан замаар коммунизм тээшэ» гэһэн гаршагууд доро туншаглана. Болгариин информационно агентствын тоосоон дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Бүхэдэ ниитын эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй агуухэ хэрэгтэ Советскэ Союзай Коммунис партиин, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй, нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй ЦК-гай Политбюрогой оруулһан хубитаар совет хүнүүд омогорхохо ёһоороол омогорхоно гэжэ М. А. Суслов тэмдэглээ. Эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туһада шэн габьята ажал ябуулгаараа Леонид Ильич дэлхэйн олонитын зүгһөө ехэ нэрэ хүндэдэ хүртэжэ байнхай».

Чехословакиин «Руде право» газетэ Москвада болоһон баярай суглаан тухай тоосоое «Ленинизмын буурашагүй түгэлдэр хүсэн», «Совет обществын бата нэгэдэл», «Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хүсэн ба нэрэ хүндэ», «КНР-эй хүтэлбэрилэгшэд империализмын хараа бодол баримтална» гэһэн гаршагуудтайгаар толилбо.

Ленинизмын зохёохы хүсэн Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай хурдан түргэн хүгжэлтэдэ, эб найрамдалай, демократиин, ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ, уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй улам ургажа байгаа хүсэндэ элеэр харагдана гэжэ Польшын «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ.

Ленинэй суртал һургаалнууд дэлхэйн социалис оронуудай бодото байдалда бүрин бэелүүлэгдэжэ байна гээд Венгриин «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ.

М. А. Сусловай хэһэн элидхэл соо уласхоорондын мүнөөнэй байдалай хүгжэлтэдэ үндэр сэгнэлтэ үгтэнэ гээд Италиин «Унита» газетэ мэдээсэнэ. Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолые элидхэлшэ эрид буруушааба.

«М. А. Сусловай хэһэн элидхэл хадаа Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикые элирхэйлэн гэршэлнэ. Энээниень бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы гүрэнүүдэй арад зон һайшаан дэмжэнэ», — гэжэ Индиин ЮНИ агентство дамжуулна.

Америкын АП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «Барууны оронуудтай амгалан ёһоор зэргэ оршохо ёһо гуримуудтаа Кремлиин үнэн сэхэ байһые М. А. Суслов үшөө дахин батална».

(ТАСС).

БАНГКОК

КХИЕУ САМФАНАЙ ҮГЭ

ТАСС

Камбоджын королевскэ правительствын премьер-министрэй орлогшо, Национальна сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ахамад командалагша Кхиеу Самфан апрелиин 22-то Пномпениин радиогоор үгэ хэлэбэ.

Гайхамшагта илалта туйлаһаарнь Камбоджын гүрэнэй толгойлогшын, королевскэ правительствын үмэнэһөө, өөрһөө тэрэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаа. Гэхэ зуура, манай арад, зэбсэгтэ хүсэнүүд һэримжэтэй байха ёһотой гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Эхэ оронойнгоо аюулгүй байдалые хангахын, амгалан байдал һэргээхын тула үшөө ехэ юумэ хэхэ ёһотойбди.

Манай үнэн зүб тэмсэлые дэмжэһэнэйнь түлөө бидэ бүхы дэлхэйн хани барисаата оронуудта, арадуудта үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди гэжэ Кхиеу Самфан хэлэбэ.

Камбоджын политика сэрэгэй ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй, бэеэ даан байдалтай байха гэһэн удхатай гэжэ премьер-министрэй орлогшо мэдүүлээ. Камбоджын аюулгүй байдалые, национальна эбтэй зэтэй байлгые, демократическа, амгалан тайбан, һалбаран хүгжэһэн ороной байгуулалтые хангаха гээшэ манай гол зорилго болоно. Бидэ сэрэгэй ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй гэһэн политика бэелүүлхэ байнабди.

Камбоджын королевскэ правительствын информациин министр Ху Ним Пномпениин радиогоор үгэ хэлэхэдээ, Камбоджын арадай туйлаһан илалтатай дашарамдуулан, гурбан үдэрэй маша ехэ һайндэр апрелиин 24-һөө орон доторнай ахилхань гээд соносхоо.

Демократическа Камбоджын түлөө тэмсэлдэ баатарлигаар тэмсэжэ, амин наһаяа алдаһан арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй дурасхаалые Камбоджын хүн зон долоон үдэр соо үдэшэ бүхэндэ 6 часта минута соо дуугай байлгаар ёһолон хүндэлхэ юм гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

ВАШИНГТОН

США-гай ПРЕЗИДЕНТЫН ХӨӨРӨӨН

ТАСС

США-гай президент Дж. Форд «Си-Би-Эс» гэжэ телевизионно компанида үгэ хэлэхэдээ, Урда Вьетнамдахи байдал тухай тогтон хэлэбэ.

Гавайн аралнуудһаа далайн ябаган сэрэгэй частьнуудые Холбоото Штадууд агаараар Номгон далайн энэ район худар эльгээжэ байна гээд Дж. Форд мэдээсэбэ. Американецуудые, США-тай харилсаа холбоотой урда вьетнамайхидые эндэһээ гаргахын тула иимэ ябадал хэхэ ушартай болообди гэжэ президент бэеэ сагааруулхые оролдоһон байна.

Тиихэдэ американ сэрэгэй хүнүүдэй эндэһээ гаража ошолгодо һаад тойбо татахагүй байһан тухайдаа РЮВ-эй ВРП нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэһэн байна. Парижай хэлсээнэй үндэһөөр американ экспедиционно корпусай 10 мянган солдат эндэһээ гаргагдаха ёһотой һэн. Шухала хэрэгтэй болоод байгаа һаань, американецуудые Урда Вьетнамһаа гаргаха үедөө Холбоото Штадууд «богони болзорой сэрэгэй ябуулга» хэхэдээшье һаатахагүй гэжэ Дж. Форд мэдүүлээ.

НЬЮ-ЙОРК

УРДА ВЬЕТНАМДАХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Меконг мүрэнэй адагта, Сайгонһоо урдуур эндэхи патриодууд дайсанай түшэглэдэг гол газарнуудта сохилто хэжэ үргэлжэлһээр. Эдэнэр Лонган провинциин 4-дэхи шоссе харгые зүбшэһан үшөө хэдэн һуурин тосхонуудые эзэлээ.

Тхиеу «тушаалһаа буугаһан» тухай мэдүүлбэшье, өөрынгөө засаг захиргаае үлөөхэ һэдэлгэ гаргаһаар. «Нью-Йорк таймс» газетын корреспондентын тэмдэглэһэнэй ёһоор, Тхиеу сайгоной захиргаае, үнэндөө, президентын ордон сооһоо хүтэлбэрилнэ, тэндэһээ үшөө гаража ошоогүй байһаар. Шэнэ «президент» Чан Ван Хыонг энэ тушаалдаа удаан байхагүй, энээнэй орондо сенадай түрүүлэгшэ Чан Ван Лам орохо, хэдэхэн үдэрэй урда тээ томилогдоһон шэнэ «премьерые» генерал Чан Ван Дон һэлгэхэ юм ха гэһэн үгэ таранхай.

Дээдэ тушаалтадай һэлгэсэлдээн Сайгондохи харюусатэгээдүүдэй эмхи гуримгүй байдалые, мэгдэл сошордолые улам һүжэрөөнэ.

Гэхэ зуура, Сайгоной баяшуул Урда Вьетнамһаа гаража арилна. Америкын корреспондентнүүдэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, зугадаһан баяшуулай олохониинь тонуул дээрмэшэдэй гарта орооно. Сайгон захиргаанай эрье шадарай харуулшад Меконг мүрэнэй адагта ерэһэн бага-хан онгосонууд ба бусад судна-нуудта добтолон, тэдэ баяшуулай бүхы үнэтэ зүйлнүүдые буляажа абана. Пассажирнуудые сохино, харшална.

Америкын сэрэгэй самолёдууд американецуудые, тэдэнтэй нягта холбоотой урда-вьетнамайхидые Сайгонһоо гаргажа, Филиппинэдэхи США-гай сэрэгэй бааза тээшэ түхэреэн сүүдхын туршада зөөнэ. Апрелиин 23-да американ самолёдууд Кларк (Филиппинэ) гэжэ авиабазада 4 мянга шахуу хүниие, уржа һүни — мянган хүниие, апрелиин 24-нэй үглөөгүүр 1.600 хүниие абаашаа.

Гадаадын посольствонууд Сайгонһоо нүүжэ гарахаар бэлдэн, нюуса документнүүдээ галдажа байна. Англи ба ФРГ Сайгондохи посольствонуудаа апрелиин 24-дэ хааха шиидэнхэй. Эдэ посольствонуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэд Англиин сэрэгэй самолёдоор Сингапур абаашагдаха юм ха.

СИНГАПУР. (ТАСС). Австралиин «Катэй Пасифик» гэдэг авиакомпаниин түлөөлэгшын мэдүүлһэнэй ёһоор, тус авиакомпаниин самолёдууд Сайгон худар ниидэхээ болёо. Юундэб гэхэдэ, Сайгоной оршон тойронхи байдалһаа уламжалан, аюулгүйгөөр ниидэлгэ хангагдаха гэжэ найдахын аргагүй болонхой. Урда Вьетнамтай Зүүн-Урда Азиин оронуудые холбодог бусад авиакомпаниинуудшье иимэрхүү шиидхэбэринүүдые һаяар абаха гээд хүлеэгдэнэ.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Дж. Форд өөрынгөө гадаадын политическэ советнигүүдтэй, конгрессдахи республиканецуудай ударидагшадтай зүблөө үнгэргэбэ. Урда Вьетнамдахи байдал, американецуудые, гэрэшэлэн эдээнтэй харилсаа холбоотой урда-вьетнамайхидые нүүлгэн гаргалгын асуудалнууд уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Американ хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, США хадаа нүүлгэн гаргалгые шалтаг болгон, Зүүн-Урда Азидахи өөрынгөө сэрэгэй хүсэнүүдые бэхижүүлжэ байна. «Вашингтон пост» газетын мэдээнүүдэй ёһоор, Окинавадахи хэдэ мянган далайн ябаган сэрэгэйхид Урда Вьетнам шадар американ далайн-сэрэгэй суднануудаар ошоод байһан далайн 5 мянган ябаган сэрэгэйхидтэй ниидэхын тула корабльнуудаанфибинуудта һуухаар бэлдэжэ байнхай.

Урда Вьетнамай хэрэгүүдтэ хамаарха гэһэн һэдэлгэнүүд США-гай олонинтын ба конгрессэй гэшүүдэй дунда дураа гутаха ябадал үүсхэнэ. Түлөөлэгшэдэй палатын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгүүдые зүбшэлдэг комисси Сайгоной захиргаае сэрэгэй талаар дэмжэхын тула 722 миллион доллар табиха тухай США-гай захиргаанай гуйлтые апрелиин 23-да буруушаагаа. Америкын шэнжэлэгшэд энэ шиидхэбэриие онсо удха шанартайда тоолоно. Юундэб гэхэдэ, тус комисси Вьетнамда хабаатай политикын талаар правительстваяа олон жэлэй туршада дэмжэдэг байһан юм.

Америкын Холбоото Штадууд сайгон захиргаанай засагаа барижа байхынь тула 150 миллиард доллар гаргашалһан байгаа гэжэ «Балтимор сан» газетэ бэшэнэ. США-гай национальна аша туһада энэ политикын зүришэдэг байһые түүхын лаблан гэршэлхэнь дамжаггүй.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ. Яруунын аймагай Яруунын совхозой малшадай үүсхэл тухай. Яруунын аймагай Яруунын совхозой малшадай абаһан социалис уялганууд. «Һүнэй шанарта анхарха» — А. Хангаловай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Шүүмжэлэлдэ хэрэгээр харюусаха» — Г. Клепиковэй статья. «Үндэр баян ургасын түлөө» — А. Давыдов, П. Соболевой статья. «Токарь Виктор Севастьянов» — репортаж.

Гурбадахи хуудаһанда. «Коммунистнууд ударидан ябаа» — В. Харахиновай очерк. Зүжэг тухай һанамжа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хилэ дамжан эстафетэ дабшана» — репортаж. Дэлхэйн 12-дохи чемпион.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ». 10.25 — «Элбэг дэлбэг, һайн эд бараа гаргаха». 10.55 — И. Штраусай оперетта-нүүдээр зохёогдоһон «Венэдэхи карнавал» гэжэ хүгжэмтэ зүжэг түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 12.25 — Совет поэдүүдэй шүлэгүүд (үнгэтэ). 12.40 — 12.50 — «Нэгэн бултанай түлөө, булта нэгэнэй түлөө» (үнгэтэ). 14.00 — Басагахан ба арсалан» — мультфильм (үнгэтэ). 14.15 — «Португали тухай дуунууд» — документальна фильм (үнгэтэ). 15.15 — «У самого Черного моря» — уран һайханай фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 16.30 — «Залуушуул» — 17.00 — «Венэдэхи карнавал» — хүгжэмтэ зүжэг. 18.30 — «Время» — 19.00 — 19.10 — Забһарлалга. 19.10 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ». 19.30 — Совет поэдүүдэй шүлэгүүд. 19.45 — «Португали тухай дунууд». 20.45 — «У самого Чёрного моря» — кинофильм. 22.00 — «Залуушуул. 22.30 — «Венэдэхи карнавал». 24.00 — «Время» — 00.30 — Баскетболоор СССР-эй чемпионат. «Спартак» (Ленинград) — «Кибиркштис» (Вильнюс).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.00 — Телевизионно һонин. 19.20 — Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшадай концерт.

УНШАГТЫ[Н] һонирхохо[ол] байхат

ИНДИ ЗАМБУУЛИН ӨӨДЭ ДҮҮЛИНЭ

ИНДИИН түрүүшын хэ... одоной Газарые тойрон дэ... ха замда гараһан үдэрые ... буулин өөдэ Индиин дү... дабшалгын эхин гэжэ түү... бэшэгдэхэ юм гээд Сове... диин замбуулинай проек... директорнүүдэй нэгэн до... У. Р. Рао совет космодр... ошохынгоо урда тээ хэлэ...

Москвада, уласхоорон... харилсаанай энэ шухала ... хүгжөөгдэжэ байһан «Ин... космос» гэдэг Соведэй за... дай нэгэн соо Энэдхэг ... тэдтэй хөөрэлдөөн бо... байна.

Замбуулинай эрдэм, те... кын орьёл өөдэ Индиин ... шалга 1970 онһоо эхитэй ... Индиин правительствын ... таар, Мадрас шадархи Т... бада сагай уларил шэнжэл... ракетнэ полигон байгуул... Советскэ Союз хабаадаа ... Шанга halхинай ходо ... буудаг, уерэй болодог га... сагай уларилые уридша... шэнжэлхэ гээшэ ехэ удха ... картай.

Мүнөө энэ полигон ... бумбэрсэг урда хаты... сагай уларил шэнжэлхэ... дай ракетнүүд гол тул... болоо.

СССР-эй Наукануудай ... демиин замбуулинай ... Индиин прав... ственна эмхин хоорондо ... оной май нарада гар та... Индиин замбуулин ... дуулин дабшалгын ... шатань болоно.

КПСС-эй ЦК-гай Гене... на секретарь Л. И. Брежн... Индиин Премьер-Министр ... дира Гандиин 1973 оной ... ябрь һарада гар табиһан ... хэтэ документнүүд замбу... най дайдые шэнжэлхэ та... совет-индиин харилсаае ... дань гүнзэгырүүлэн үргэ... гэдэ ехэ нүлөө үзүүлһэн ... на гээд СССР-эй Наукануу... академиин президиумэй д... дэхи «Интеркосмос» гэжэ ... ведэй түрүүлэгшэ, акаде... Б. Н. Петров хөөрэнэ.

Индиин түрүүшын хи... одон тухай тобшохоноор ... лэе. V зуун жэлэй үеын ... хэг астроном, математик Ар... бадай нэрээр тэрэнь нэ... дээ. Энээнэй шэгнүүр 360 ... лограмм татана. Наран Га... хоёрой хоорондын хо... шэнжэлхэ зорилготойгоор ... рэ табигдаа. Хэмэл од... түхеэрэлгэнүүдые, ниидэ... научна программые Ин... мэргэжэлтэд зохёоһон б... гээд Совет талын про... хүтэлбэрилэгшэд В. И. Кэ... ненко, Г. Е. Кочарян хөө... Наранай нейтронуудые, га... элшэ туяае, замбуулинай ... дадахи рентгенэй туяа ... лые, Газарай ионосферэдэ ... лоһон хубилалтануудые ... жэлхэ зорилготойгоор ... одон табигдана.

Газар дээрэхи хоёр ст... Москва шадар ба Индидэ ... бигдаһан станцинууд ... одоной ниидэлгые хо... хүтэлжэ, хэмэл одон дээ... научна мэдээсэлнүүдые ... жуулан абаха юм.

ПРИМОРИИН ТАЙГА СОО ХЭДЫ АН АМИТАД БИИБ?

ПРИМОРИИН ой та... хэды ан амитад бииб? һ... баримта мэдээнүүдэй ... эндэ 19 мянган буга, һо... 14.5 мянган бодон гахай ... дарна. Убэл бүхэндэ хэд... нууриин хэгдээшье һаань, ... лэй жэлнүүдтэ эдэ ан ... дай тоо нилээд ургаа. ... модотой хүбшэ тайгада ... мянган хэрмэн тоологдо... хадаа олзоборилогдо... амитад сооһоо эгээл ол... болоно. Булган, норко, ... түхэлэй нохой, һолонго ... лэ олон байһаар.

Толботой 800 шахуу ор... юм. Эдэнэй шуһан-эбэ... пантокрин гэжэ үнэтэ эм ... дэг. Хэзээ нэгэтэ иим ... нууд үгы шахуу болож... гаа. Мүнөө эдэ хуулиар ... хамгаалагдана. Пантокри... лэдбэрилэн абаха түүхэй ... фармацевтическэ промы... ностиие хангахын тула ... заарта оро үсхэбэрилгы... хай шэглэлтэй ажахын... хидхэгдэнхэй.

Хизаарай хүбшэ тайга ... гуур леопарднууд үсө... Ан амитадые бүрти... абаха гээшэ орёо бэр... тэй хэрэг мүн. Бүрт... абаха арганууд элдэб ... юм. Теэд вертолёт дээр... амитадай тооё бүридх... шэ тон таарамжатай ... га болоно.

(ТАСС—АП...)

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[В]

Манай адрес, теле[фон]...

г. Улан-Удэ, ул. Лен[ина] ... Телефоны: редак[тора] ... 2-54-54, приёмная—2-5... зам. редактора — 2-... зам. редактора — 2-... отв. секретаря — 2-... секретариат — 2-68-78, ... делы: партийной жи[зни] ... 2-60-91, сельского хо[зяйст]ва — 2-64-36, 2-63-... паганды и агитации—2-5... промышленности и с[трои]тельства — 2-61-35, ... ского строительства и б[ыта] ... 2-69-58, культуры и ... 2-60-21, писем и сель[кор] ... 2-67-81, информации ... 2-34-05, общественн[ая при]ёмная — 2-56-62, ... бюро — 2-57-63, корре[ктор]ская — 2-35-95, фотола[боратория] — 2-33-61.